

Institutio infantium

Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku

1/2024

Institutio infantium

Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku
1/2024 (číslo 1, ročník 1, jún 2024)

Redakčná rada časopisu

Šéfredaktorka:

PaedDr. Monika MIŇOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Členky:

PaedDr. Marianna JAMBOROVÁ, PhD., Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu

Mgr. Marta KOPČÍKOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Mgr. Jana KOŽÁROVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Mgr. Marcela FOJTÍKOVÁ ROUBALOVÁ, PhD., Univerzita Palackého v Olomouci, Česko

Výkonný redaktor:

PhDr. PaedDr. Matej SLOVÁČEK, Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu

Vedecká rada časopisu

prof. PhDr. Ľudmila BELÁSOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Dr. habil. PaedDr. Kinga HORVÁTH, PhD., Univerzita J. Selyeho v Komárne, Slovensko

Dr hab. Jolanta KARBOWNICZEK, prof. Ignatianum, Akademia Ignatianum v Krakove, Poľsko

prof. PaedDr. Dušan KOSTRUB, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko

doc. dr. Marta LICARDO, Univerzita v Maribore, Slovinsko

doc. PaedDr. Milena LIPNICKÁ, PhD., Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovensko

doc. Oksana MKRTICHIAN, Charkovská štátna pedagogická univerzity H. S. Skovorodu, Ukrajina

prof. PhDr. Milan PORTIK, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

doc. Raisa SHULYHINA, Ukrajinská štátna univerzita Mykhajla Drahomanova, Ukrajina

doc. PhDr. Zora SYSLOVÁ, Ph. D., Masarykova univerzita, Brno, Česko

doc. PhDr. Gabriela ŠARNÍKOVÁ, PhD., Univerzita Palackého v Olomouci, Česko

Časopis je registrovaný na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky. Za jazykovú úroveň textov zodpovedajú autori.

ADRESA REDAKCIE:

Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu, Materská škola Jurkovičova 17, 080 01 Prešov

e-mail: institutio.infantium@gmail.com

webové sídlo: www.omep.sk

Vydavateľ: Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu

Sídlo vydavateľa: Materská škola Jurkovičova 17, 080 01 Prešov, Slovenská republika

IČO vydavateľa: 30812593

Periodicita: 2x ročne

Institutio infantium je časopis s otvoreným prístupom (angl. open access journal), prístup je bezplatný

Dátum vydania periodickej tlače: 25. jún 2024

Jazyk: slovenský, český, anglický

Obálka: PhDr. PaedDr. Matej SLOVÁČEK

EV 290/24/EPP

ISSN 2989-381X

OBSAH/CONTENTS

ÚVODNÍK/EDITORIAL (s. 4)

VYHLÁSENIE EURÓPSKEHO ZHROMAŽDENIA A KONFERENCIE OMEP (s. 5)

Lucia CSACHOVÁ, Zdenka ZASTKOVÁ (s. 6)

**ROZVÍJANIE GEOMETRICKÉHO MYSLENIA DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU POMOCOU TESELÁCIÍ – ZIMNÉ MESTEČKO
ŠKRIATKOV**

DEVELOPING GEOMETRIC THINKING OF PRESCHOOL CHILDREN USING TESSELLATIONS – WINTER TOWN OF ELVES

Petra LAJČIAKOVÁ (s. 21)

KONCEPT REZILIENCIE A MOŽNOSTI JEHO APLIKÁCIE V PREDPRIMÁRNEJ EDUKÁCIÍ

THE CONCEPT OF RESILIENCE AND POSSIBILITIES OF ITS APPLICATION IN PRE-PRIMARY EDUCATION

Monika MIŇOVÁ (s. 29)

EXKURZ SVETOVOU ORGANIZÁCIOU PRE PREDŠKOLSKÚ VÝCHOVU (OMEP)

ABOUT THE WORLD ORGANIZATION FOR PRESCHOOL EDUCATION (OMEP)

Diana BORBÉLYOVÁ (s. 51)

PEDAGOGICKÉ DIAGNOSTIKOVANIE V MATERSKEJ ŠKOLE (RECENZIA)

Miňová, M. (2023). Pedagogické diagnostikovanie v materskej škole. Prešov: Rokus.

Monika MIŇOVÁ (s. 52)

PRECHOD DIEŤAŤA Z MATERSKEJ ŠKOLY DO ZÁKLADNEJ ŠKOLY (RECENZIA)

Borbélyová, D. (2023). Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy. Gödöllő: MATE Press.

Vážené čitateľky, vážení čitatelia,

otvorili ste prvé číslo vedeckého časopisu *Institutio infantium*, ktorý je zameraný na teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku. Časopis má ambíciu poskytnúť priestor na zdieľanie aktuálnych informácií, výsledkov výskumov a výstupov z vedeckých projektov. Slúži na rozvoj poznania predškolskej pedagogiky ako vedy, ktorá na Slovensku aktuálne nie je podporená samostatným vedeckým časopisom. Túto medzeru doposiaľ vyplňal Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu vydávaním vedeckých a odborných konferenčných aj nekonferenčných zborníkov.

Poslaním časopisu je spojiť vedeckých pracovníkov a odborníkov z praxe v oblasti predškolskej výchovy a vzdelávania, aby zdieľali najnovšie vedecké poznanie a skúsenosti, diskutovali o nich a prezentovali vedecké monografie. Vítané sú štúdie a recenzie v témach inkluzívneho vzdelávania, pedagogickej diagnostiky, predškolskej didaktiky, špeciálnej pedagogiky, sociálnej pedagogiky, psychológie, alternatívnych vzdelávacích koncepcií, komparatívnej pedagogiky, školskej politiky a v ďalších témach predškolskej výchovy a vzdelávania.

V prvom čísle časopisu autorky uverejnili príspevky zamerané na rozvíjanie geometrického myslenia (Lucia Csachová, Zdenka Zastková), koncept reziliencie a možnosti jeho aplikácie v predprimárnej edukácii (Petra Lajčiaková) a exkurz Svetovou organizáciou pre predškolskú výchovu (Monika Miňová). Číslo obohacuje aj preklad novoprijatého Vyhlásenia európskeho zhromaždenia a konferencie OMEP (Kristianstad, Švédsko, 26. apríla 2024) a dve recenzie na nové odborné publikácie.

Prajeme Vám príjemné obohacujúce čítanie a veľa odbornej inšpirácie do pedagogickej praxe, podnetov do skúmania a ďalšieho sebarozvoja!

redakcia časopisu

VYHLÁSENIE EURÓPSKEHO ZHROMAŽDENIA A KONFERENCIE OMEP

Kristianstad, Švédsko, 26. apríla 2024

Svetová organizácia OMEP, už **76 rokov**, podporuje práva detí prostredníctvom mierového a kvalitného vzdelávania, výchovy a starostlivosti s jediným cieľom zabezpečiť budúcnosť pre všetky deti na planéte prostredníctvom udržateľného rozvoja vzdelávania.

Nedávne svetové udalosti vytvorili atmosféru neistoty a úzkosti pre deti žijúce v niektorých regiónoch. Konflikty, klimatické krízy a chudoba ovplyvňujú ich vývin a rozvoj, aby sa stali aktívnymi občanmi. **UNCRC**¹ podporuje práva dieťaťa a mnohým deťom zabezpečuje trvalý domov či útočisko, kvalitné vzdelávanie, prístup k zdravotným službám a život v bezpečnej a chránenej komunite. Ich vyhliadky na budúcnosť sú odopierané, keďže im chýbajú základné práva, príležitosti na hru, možnosť rozhodovať o veciach, ktoré sú pre ne dôležité, ale i ocenenie plnohodnotného člena spoločnosti.

OMEP Európa sa zaviazal podporovať práva všetkých detí aj keď globálne výzvy prinášajú, že nie všetky deti majú k nim rovnaký prístup.

OMEP Európa sa zameriava na podporu práv detí a vyzýva zákonodarcov, politikov a spoločnosť, aby zabezpečili, všetkým deťom domov, prístup ku kvalitnému vzdelaniu, prístup k zdravotným službám, aby žili a vyrástali v bezpečnej a chránenej komunite s príslubom budúcnosti.

OMEP Európa podniká kroky v piatich témach s cieľom dosiahnuť pokrok v oblastiach určených európskymi členskými štátmi:

1. **Vzdelávanie pre udržateľnosť:** OMEP bude aktívne propagovať aplikáciu ECE Academy v celej Európe pre pedagógov, rodičov a detí s cieľom rozšíriť vedomosti a zaväzuje sa k udržateľným postupom a správaniu, ktoré zabezpečia deťom budúcnosť.
2. **Práva dieťaťa od začiatku:** OMEP bude naďalej obhajovať a vzdelávať rodičov, pedagógov a spoločnosť s cieľom vytvárať priestor na hru pre všetky deti; chrániť deti ohrozené sociálnym vylúčením; podporovať právny nárok na miesto pre každé dieťa v materskej škole alebo účasť v rôznych zariadeniach pre deti predškolského veku a v rodine.
3. **OMEP v náročných časoch vojny a iných kríz:** úlohou bude podpora výchovy k mieru a rešpektovania rozmanitosti.
4. **Posilnenie OMEP ako organizácie:** organizácia bude zdieľať zmeny v spôsobe komunikácie a propagácie OMEP, vzájomne sa podporovať v regiónoch a na celom svete.
5. **Vzdelávacia politika v predprimárnom vzdelávaní:** OMEP aktívne osloví politikov, zákonodarcov a štátnych zamestnancov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni, aby im pripomenuli a zdôraznili dodržiavanie práv detí vo všetkých ich rozhodnutiach.

Toto vyhlásenie Európskeho zhromaždenia a konferencie **OMEP v Kristianstade vo Švédsku** demonštruje náš kolektívny záväzok zlepšovať kvalitu života všetkých detí prostredníctvom výskumu, praxe, politiky a obhajoby. **OMEP Európa** má nádej na lepšiu budúcnosť a zaväzuje sa konať tak, aby to zabezpečil všetkým deťom.

Prezidenti a zástupcovia národných výborov OMEP Európa.

¹ Dohoda o právach dieťaťa, je medzinárodná dohoda prijatá v roku 1989 Organizáciou spojených národov (OSN). Táto zmluva stanovuje základné práva všetkých detí a mladých ľudí vo veku do 18 rokov a vyzýva štáty, aby zabezpečili, že tieto práva budú dodržiavané a chránené.

**ROZVÍJANIE GEOMETRICKÉHO MYSLENIA DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU POMOCOU
TESELÁCIÍ – ZIMNÉ MESTEČKO ŠKRIATKOV***DEVELOPING GEOMETRIC THINKING OF PRESCHOOL CHILDREN USING TESSELLATIONS – WINTER TOWN OF
ELVES***Lucia CSACHOVÁ, Zdenka ZASTKOVÁ**

Abstrakt: Kontinuálne a včasné rozvíjanie geometrického myslenia je dôležité pre dostatočne pevné poznatky v tejto oblasti. Už v predprimárnom vzdelávaní majú tak svoje miesto stavby z kociek, puzzle, či rôzne stavebnice. Všetky tieto činnosti prebiehajú na intuitívnej úrovni, formou hry. Príspevok sa zaoberá vytváraním dvoch rovinných teselácií (mozaík), ktoré sú vhodné pre prácu s mnohouholníkmi. Zámerom príspevku je overiť a analyzovať vzdelávaciu aktivitu Zimné mestečko škriatkov, ktorá vyplýva zo vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami, podoblasti Geometria a meranie v predprimárnom vzdelávaní, akcentujúc oblasť spoznávania rovinných útvarov (mnohouholníkov), ich vlastností a pravidiel usporiadania v teselácii ako vzore. Prostredníctvom zúčastneného pozorovania a analýzy činností detí predškolského veku sme zistili, že vytváranie teselácií deťom nielen prináša radosť, ale rozvíja ich vnímanie, myslenie a predstavivosť.

Kľúčové slová: teselácia, vzor, geometrické myslenie, dieťa predškolského veku

Abstract: Continuous and timely development of geometric thinking is important for a solid foundation of knowledge in this area. Already in pre-primary education, constructions made of blocks, puzzles, or various construction kits have their place. All these activities take place on an intuitive level, in the form of a game. The paper deals with creating of two planar tessellations (mosaics), which are suitable for working with polygons. The aim of the paper is to verify and analyze the educational activity Winter town of elves, which is based on the educational area Mathematics and Information Literacy, sub-area Geometry and Measurement in pre-primary education, emphasizing the area of learning about planar shapes (polygons), their properties and rules of arranging them in tessellation as a pattern. Through participant observation and analysis of preschool children's activities, we found out that creating tessellations not only brings joy to children, but also develops their perception, thinking and imagination.

Keywords: tessellation, pattern, geometrical thinking, preschool child

1 Úvod

V kontexte Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016) je do obsahu vzdelávania v rámci vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami zaradená aj podoblasť Geometria a meranie. Práve v predprimárnom vzdelávaní prebieha vzdelávanie hravou a tvorivou formou na propedeutickej úrovni. Stavby z kociek, skladanie puzzle či rôzne stavebnice patria medzi aktivity zamerané na rozvíjanie geometrického myslenia. Jeho systematické a kontinuálne rozvíjanie je predpokladom pre vybudovanie pevných základov geometrických poznatkov na základnej škole. V prípade nedostatočného (prípadne absentujúceho) rozvíjania si žiak často vytvorí geometrický poznatok formálne alebo chybné. Aj to môže byť jeden z dôvodov, prečo patrí Geometria a meranie ku kritickým miestam školskej matematiky (Csachová et al., 2021) nielen u nás, ale napríklad i v Čechách (Rendl et al., 2013; Vondrová et al., 2015).

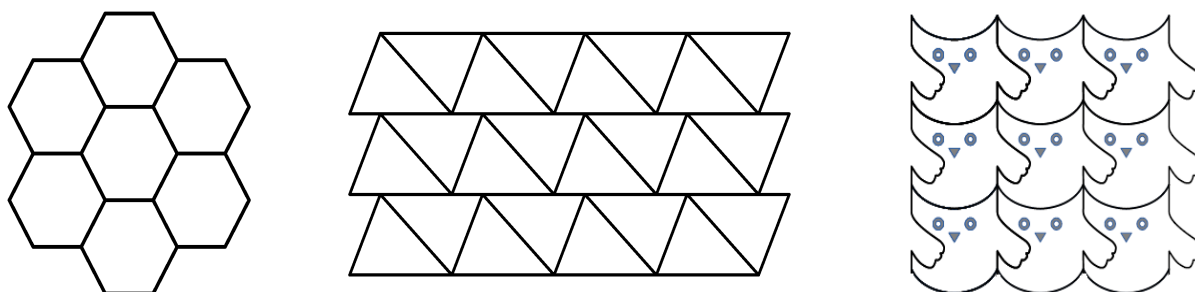
Podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie (2023) je vhodné využiť rovinné teselácie (mozaiky) pre zhodné a podobné zobrazenia v rovine v 2. a 3. cykle vzdelávania. Podľa nášho názoru sú už vhodné aj v predprimárnom vzdelávaní a 1. cykle nielen na propedeutické budovanie základných poznatkov o zobrazeniach, ale i na zoznamovanie sa s mnohouholníkmi rôznych vlastností. Dôležitá je pritom manipulácia s útvarmi a objavovanie pravidiel pre vytváranie teselácie ako vzoru (Callingham, 2004; Csachová, 2010; Swoboda, 2006; Žilková, 2011).

Príspevok je zameraný na opis a analýzu vzdelávacej aktivity nazvanej Zimné mestečko škriatkov, ktorá zodpovedá podoblasti Geometria a meranie. Deti predškolského veku vytvárajú dve rovinné teselácie (mozaiky) podľa predlohy. Prvou je strom zložený z menších stromčekov, druhou teseláciou sú ulice z domčekov. Pri plánovaní aktivity a jej realizácii sa snažíme rešpektovať kognitívne a manipulatívne schopnosti detí predškolského veku. V príspevku uvádzame aj prehľad cieľov (podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, 2016), ktoré touto vzdelávacou aktivitou sledujeme.

2 Rovinné teselácie a geometrické vzdelávanie detí predškolského veku

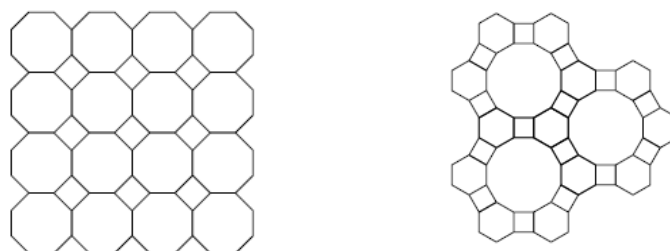
Pod *rovinnou teseláciou* rozumieme vyplnenie roviny útvarmi bez medzier a prekrytí. Útvary pritom môžu, ale aj nemusia mať mnohouholníkový tvar (Obr. 1). Teselácie môžu byť vytvorené opakovaním jedného, dvoch, ale i viacerých útvarov (Obr. 2), dokonca sa v teselácii nemusí opakovať žiaden útvar. Teseláciu môžeme tiež chápať ako *vzor*, v ktorom sa opakuje útvar (skupina útvarov) alebo farba útvaru podľa určitého pravidla.

Obr. 1 Teselácie vytvorené opakovaním jedného útvaru

(Zdroj: vlastný metodický materiál)

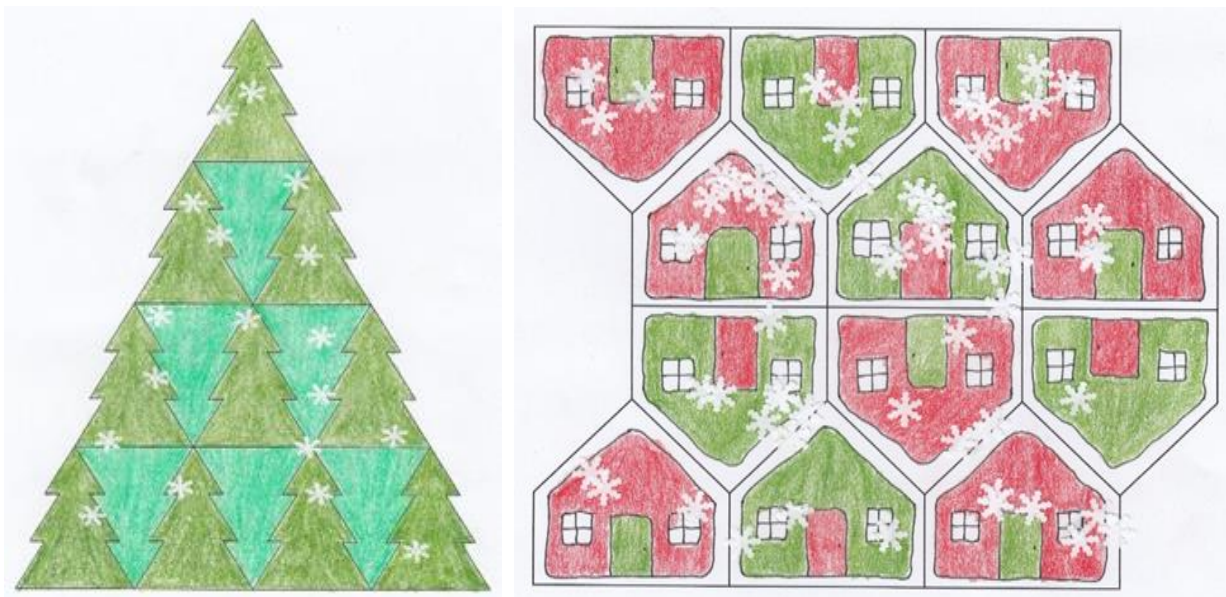
Obr. 2 Teselácie vytvorené opakovaním dvoch či viacerých útvarov

(Zdroj: vlastný metodický materiál)

Pojem *teselácia* je prevzatý z anglického *tessellation* odvodeného od slova *tessellate* (pokryvať). V našej (i zahraničnej) literatúre je možné sa stretnúť aj s pojmami *mozaika* (angl. *mosaic*, napr. Kupčáková, 2001), *parket*, *parketáž* (angl. *parquetting*), *dlažba* (angl. *paving*, napr. Marcinek, 2001), *kachličky* (angl. *tiling*), či pokrytie roviny mnohouholníkmi (napr. Kuřina, 2002). Niektorí autori, napr. (Marcinek, 2001), rozlišujú medzi týmito pojmami, preto je pre nás najvhodnejší termín *teselácia*, ktorý má všeobecný charakter (Csachová, 2010).

Obr. 3 Zimné mestečko škriatkov – strom, ulica s domčekmi (teselácie)

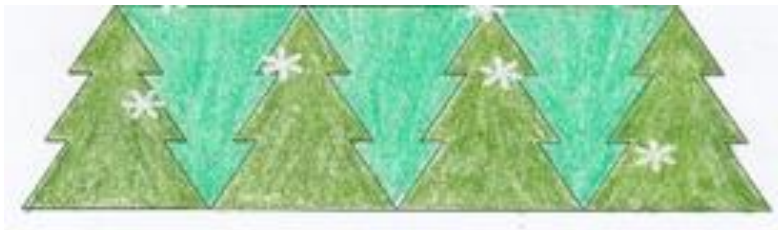

(Zdroj: vlastný metodický materiál)

Vzdelávaciu aktivitu Zimné mestečko škriatkov sme zaradili v predvianočnom čase, preto aj teselácie sme zvolili tematicky spojené so zimným obdobím. Jedna predstavovala ihličnatý strom, druhá ulice so zasneženými domčekmi. Spolu to bolo zimné mestečko škriatkov. Pripravili sme na papieri názornú a farebnú ukážku zimného mestečka (Obr. 3). Strom je zložený zo 16 menších stromčekov – jedenástuholníkov symetrického tvaru v dvoch odtieňoch zelenej farby. Stromčeky sú usporiadané tak, že sa postupne k sebe „prikladajú“ – jeden stromček sa položí „normálne“, ďalší k nemu „dole hlavou“ (pootočí sa o 180°), ... kým nevznikne „pás“ (*pravidlo usporiadania útvarov*). V páse sa pritom pravidelne striedajú stromčeky dvoch odtieňov (*pravidlo farby*, Obr. 4). V spodnom, prvom páse je 7 stromčekov, v druhom je 5 stromčekov, v treťom sú 3 stromčeky a na vrchu 1. (Tu sme zvolili v podstate len časť teselácie, aby sme dostali jeden útvar v tvare „väčšieho“ stromu. Malé stromčeky je ale možné prikladať horizontálne aj vertikálne ďalej a vytvoriť tak napríklad čarovný lesík). Druhou teseláciou boli ulice s domčekmi päťuholníkového symetrického tvaru. Päťuholníky boli dokreslené okienkami, dverami a vyfarbené tak, aby čo najviac pripomínali domčeky. Prikladaním domčekov „bočnými“ stenami vznikla ulica, priložením „dolnej“ strany alebo „strechy“ sa ulice spojili (*pravidlo usporiadania útvarov*, Obr. 5). Podobne ako pri stromčekoch sme zvolili pravidelné striedanie farieb domčekov (*pravidlo farby*), pripravili sme zelené domčeky s červenými dverami a červené domčeky so zelenými dverami. Počet domčekov v mestečku nie je daný, môže variať počtom detí. Mestečko sme „zasnežili“ papierovými snehovými vločkami vyrobenými pomocou vyrážačky. Obidva nápady sme prevzali zo stránky [pinterest.com](https://www.pinterest.com) (tieto tvary stromčekov a domčekov sa opakovali

u viacerých užívateľov, preto nie je možné uviesť presný zdroj, ktorým sme sa inšpirovali), my sme ich ale spojili do jednej témy.

Obr. 4 Usporiadanie stromčekov v jednom „páse“

(Zdroj: vlastný metodický materiál)

Obr. 5 Usporiadanie domčekov do ulice a skladanie ulíc

(Zdroj: vlastný metodický materiál)

3 Metodický postup aktivity Zimné mestečko škriatkov

V tejto časti príspevku detailnejšie opisujeme postup, akým bola vzdelávacia aktivita realizovaná a zhrnieme použitý materiál a pomôcky. Prácu detí pri vytváraní teselácií z pohľadu geometrie budeme opisovať a analyzovať až v ďalšej časti.

Vzdelávacia aktivita Zimné mestečko škriatkov bola realizovaná v MŠ Kováčová 10 v obci Starý Tekov, v decembri 2023. Zúčastnilo sa jej 23 detí vo veku 5 – 6 rokov v triede predškolákov. Schopnosti detí boli adekvátne vekovej kategórii, v niektorých prípadoch aj nadpriemerné. Pani učiteľky v tejto materskej škole často zaraďujú rôzne vzdelávacie aktivity, preto sú na nich deti zvyknuté a radi spolupracujú. Pre získanie údajov o priebehu aktivity sme uplatnili techniku zúčastneného neštruktúrovaného pozorovania (Juszcyk, 2008). Ciele, ktoré sme prostredníctvom vzdelávacej aktivity sledovali, sme formulovali nasledovne:

Kognitívny cieľ: Odhaliť (s pomocou) a pochopiť pravidlo usporiadania útvarov a farby. Aplikovať pravidlá pri vytváraní teselácie (vzoru). Zdôvodniť svoje rozhodnutie pri riešení problémovej úlohy.

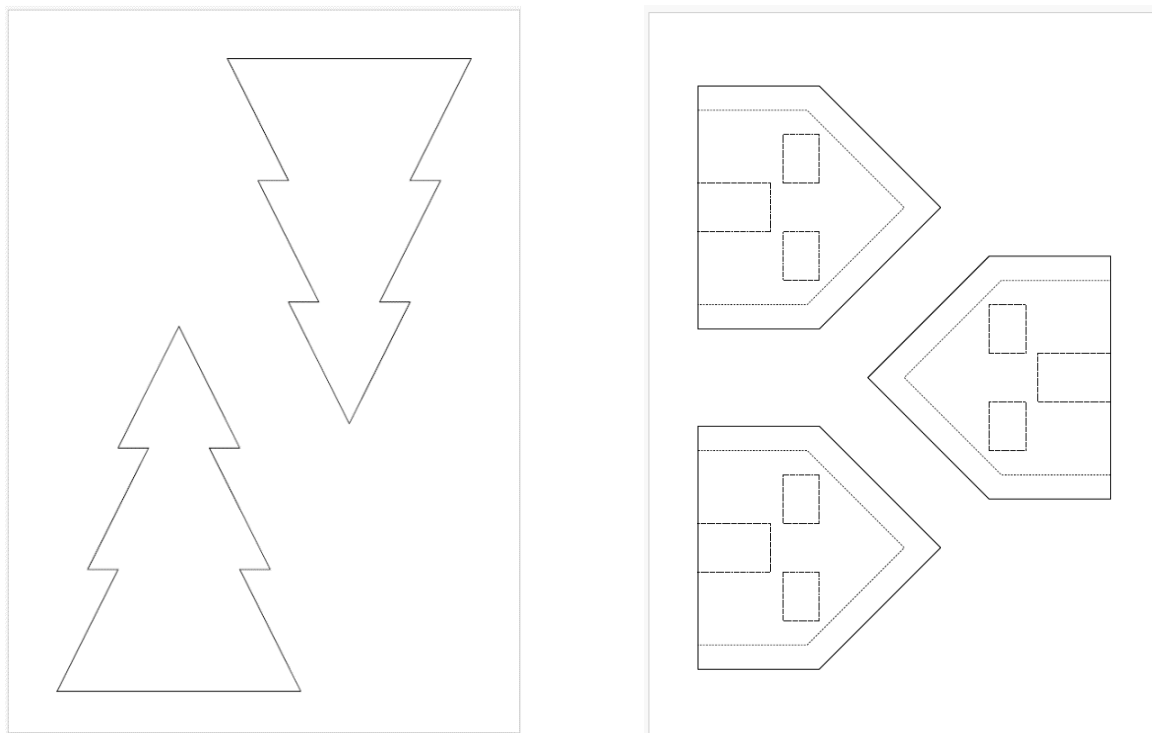
Afektívny cieľ: Prežívať radosť pri skladaní obrazcov.

Psychomotorický cieľ: Pohotovo reagovať pohybom na hudbu. Vystrihnúť útvary. Manipulovať s útvarmi.

Na pripravených pracovných listoch boli nakreslené jednotlivé útvary stromček a domček (Obr. 6). Tie boli dostatočne veľké, teda vhodné na vystrihovanie a vyfarbenie pre deti predškolského veku. (Na jednom papieri formátu A4 boli 2 stromčeky a 3 domčeky). Po vystrihnutí bolo potrebné stromčeky a domčeky vyfarbiť a dozdobiť tak, aby mali zimný charakter (papierovými vločkami, vatou, ...). Pre celú aktivitu je vhodný nasledujúci materiál a pomôcky:

- pracovný list Stromčeky, pracovný list Domčeky, názorná ukážka zimného mestečka (veľký strom – teselácia, ulice – teselácia), nožnice, suchá tempera – tempera Solida, lepidlo, vlhčené utierky, papier, vyrážačka – snehová vločka, vata, gáza, papierová drť, papierové hobliny, baliaci papier,
- kostýmy a čelenky škriatkov, sobov, ... (nie sú ale nevyhnutné), pieseň Zima (dostupná online <https://www.youtube.com/watch?v=t5a-4xomR1A>).

Obr. 6 Pracovný list Stromčeky, pracovný list Domčeky

(Zdroj: vlastný metodický materiál)

Aktivita začala motiváciou. Učiteľka oblečená v kostýme škriatka privítala deti, ktoré (ak chceli) boli tiež oblečené ako škriatkovia: „Moji milí škriatkovia! Skončila sa krásna farebná jeseň a nastal čas, aby sme si postavili naše tradičné zimné mestečko a v ňom kúzelný zimný strom. Táto úloha je veľmi náročná. Nezvládnem ju sama, a preto som vás prišla požiadať o pomoc, verím, že spoločnými silami sa nám to podarí“. Na Obr. 7 je zobrazená atmosféra v triede na začiatku aktivity.

Obr. 7 Motivácia pre aktivitu s teseláciami

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Učiteľka ďalej vysvetlila deťom, že na vybudovanie mestečka budú musieť vyrobiť farebné domčeky a stromčeky. Je ich potrebné najskôr z pracovného listu (Obr. 6) vystrihnúť a potom vyfarbiť, či inak tematicky dozdobiť. Následne prikladaním stromčekov a domčekov k sebe tak, aby sa neprekrývali a neboli medzi nimi medzery, môžu vytvoriť Zimné mestečko škriatkov. Pre vytváranie stromčekov a domčekov učiteľka rozdelila deti do dvoch skupín. Prvá skupina mala vystrihnúť stromčeky z pracovného listu, druhá skupina domčeky. Po vystrihnutí stromčekov a domčekov ich deti vyfarbili podľa odhalených a dohodnutých pravidiel farby a „zasnežili“ ich. Počet detí v prvej skupine bol daný počtom potrebných stromčekov – 16 (o určení počtu stromčekov pozri nižšie), 10 detí z nich vytvorilo tmavozelené stromčeky, 6 detí bledozelené. V druhej skupine boli ostatné deti. Ich úlohou bolo vyrobiť červené domčeky so zelenými dverami a žltými oknami a zelené domčeky s červenými dverami a žltými oknami (na farbe okien sa dohodli učiteľky s deťmi). Učiteľka upozornila deti na to, aby presne a dôsledne strihali po čiare a dodržiavali dohodnuté pravidlá pri vyfarbovaní. Usmernila ich, že pri dotváraní zasneženého domčeka alebo stromčeka môžu využiť rôznorodý materiál (vata, gáza, papierové vločky, papierové hoblíny, drť, ...), ale majú dodržať poriadok. Počas práce deti povzbudzovala, usmerňovala a priebežne hodnotila ich prácu.

Po ukončení výtvarných činností si deti zobrali svoje výrobky a sústredili sa do polkruhu pred magnetickú tabuľu, na ktorej bola názorná ukážka Zimného mestečka (veľký strom a ulice s domčekmi, Obr. 3). Učiteľka znovu vysvetlila deťom, že budú vytvárať zo svojich vyrobených stromčekov veľký strom a z domčekov ulice tak, ako to vidia na ukážke na magnetickej tabuli. Obidve skupiny sa presunuli na miesto, kde mali pripravený baliaci papier, lepidlo, štetce na lepenie a vlhčené utierky. Prvá skupina skladala stromčeky do jedného väčšieho stromčeka (podľa stromu na magnetickej tabuli). Učiteľka kládla deťom otázky, či je každý stromček správne otočený, aby bola dodržaná postupnosť, či nie je niekde chyba, ak áno, prečo a ako to má správne nasledovať. Takto poskladaný „veľký“ strom deti nalepili na pripravený baliaci papier. Ostatné deti skladali domčeky podľa ukážky tak, aby vytvorili ulice. Po ukončení skladania a lepenia sa obe skupiny presunuli do polkruhu a na koberec (magnetickú tabuľu) vyložili vytvorené teselácie a vytvorili tak Zimné mestečko škriatkov s veľkým čarovným stromom (Obr. 8).

Obr. 8 Hotové teselácie pre Zimné mestečko škriatkov

(Zdroj: vlastné spracovanie, teselácie vytvorené deťmi z MŠ Kováčová 10 v Starom Tekove)

Na záver učiteľka vyjadrila radosť, že mestečko škriatkov je takto pripravené na zimnú slávnosť. Pustila deťom pieseň Zima, na ktorú si spoločne všetci škriatkovia zatancovali. Po tanci sa zimná slávnosť škriatkov ukončila v Zimnom mestečku občerstvením pripraveným z ovocia a zeleniny. Nakoniec si deti po sebe upratali stoly, na ktorých pracovali (nepotrebné odstrižky papiera do koša, utretie stola vlhkou handričkou, uloženie farbičiek a nožníc do dóz). Učiteľka zhodnotila aktivitu, dala priestor na hodnotenie aj deťom.

4 Analýza vzdelávacej aktivity z pohľadu vzdelávania

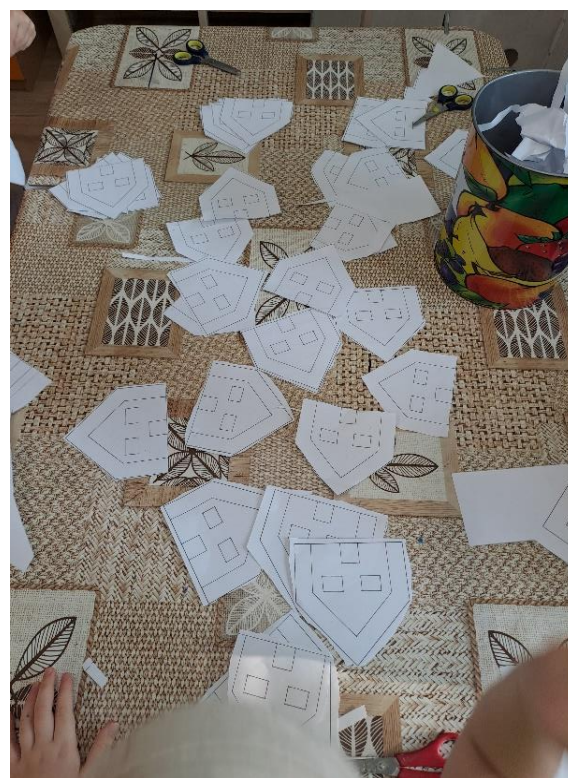
V tejto časti príspevku sa venujeme analýze aktivity Zimné mestečko škriatkov z pohľadu vzdelávania detí predškolského veku.

Činnosti, ktoré v opisovanej vzdelávacej aktivite deti vykonávali, boli z pohľadu geometrie dvojaké:

1. vytváranie útvarov (stromčeky, domčeky),
2. vytváranie teselácií (strom, ulice).

Podstata vytvorenia útvaru spočívala vo vystrihnutí predtlačeného útvaru z papiera a jeho vyfarbení, prípadne ďalšom vyzdobení. Strihá sa pritom rovno, čo najpresnejšie „po čiare“. (Predtlačené útvary boli mnohouholníky, neboli tam oblé tvary.) Učiteľka deti upozorňovala na presnosť strihania s vysvetlením, že ak stromček (domček) nebude presne vystrihnutý, bude ťažké prikladať stromčeky (domčeky) k sebe a vytvoriť tak strom (ulice). Deti tak boli pri strihaní opatrnejšie ako zvyčajne. Napriek tomu, že stromčeky majú zložitejší tvar (sú to jedenásťuholníky), tieto útvary boli precíznejšie vystrihnuté v porovnaní s niektorými domčekmi – päťuholníkmi (Obr. 9). Vyfarbovanie (a ďalšie vyzdobovanie) vystrihnutých útvarov bolo založené na dohodnutých pravidlách farby, podľa predpripravených ukážok a rozdelenia detí do skupín.

Obr. 9 Vystrihnuté stromčeky a domčeky

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Deti, ktoré vytvárali stromčeky, si ale najprv museli spočítať, koľko stromčekov je potrebných na výrobu veľkého stromu. Bolo to pre nich obťažné, až kým nenašli systém postupného počítania v radoch (prvý rad – 7 stromčekov, z toho 4 bledozelené, 3 tmavozelené, druhý rad – 5 stromčekov, z toho 3 bledozelené, 2 tmavozelené, ...). Samé deti si vypýtali farebné krúžky, ktoré používajú aj pri iných aktivitách na zisťovanie počtu alebo sčítanie objektov. Počet stromčekov potrebných na celý strom tak zistili na základe priradenia: bledozelený stromček → bledozelený krúžok, tmavozelený stromček → tmavozelený krúžok (Obr. 10). Tento krok sme nepredpokladali, ale boli sme milo prekvapení, že si deti samé pomohli. Pri vyfarbovaní stromčekov sa neprejavil žiaden problém, jedna skupina vyfarbovala bledozelenou, druhá tmavozelenou farbou.

Deti, ktoré vytvárali domčeky, sa medzi sebou dohodli tak, že každé dieťa vyrobí dvojicu domčekov podľa určeného pravidla – červené domčeky so zelenými dverami a žltými oknami a zelené domčeky s červenými dverami a žltými oknami. (Pôvodný plán bol, že sa deti rozdelia na dve skupiny tak, že jedna skupina bude vyrábať domčeky červené a druhá zelené.) Deti si pri vyfarbovaní navzájom kontrolovali správnosť vyfarbenia domčekov. Niektoré deti vyrobili aj viac dvojíc domčekov. Pri zasnežovaní domčekov boli deti spontánne, uvoľnené, mali radosť z vyrobených domčekov, čo sa prejavilo smiechom a spokojnosťou.

Obr. 10 Počítanie stromčekov pomocou farebných krúžkov

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vytváranie teselácií – strom a ulice – z vystrihnutých a vyfarbených útvarov malo dynamickejší charakter. Najprv bolo potrebné, aby si deti „popozerali“ vopred pripravené ukážky a odhalili *pravidlo farby* (ako sa strieda a opakuje farba útvarov) a *pravidlo usporiadania* (ako sú v teseláciách usporiadané stromčeky a domčeky). Pri vytváraní stromu deti hneď pochopili obidve pravidlá a pomerne rýchlo veľký strom poskladali, následne prilepili a zasnežili (Obr. 11). Pri práci si pomáhali ukážkou stromu. Vytvorený strom sa im veľmi páčil, tleskali si od radosti a vzájomne sa chválili medzi sebou, hodnotili, ktorý malý stromček sa komu páči a prečo. Táto skupina svoju činnosť ukončila skôr, preto sa presunula ku skupine detí, ktoré tvorili ulicu a začali im radiť a pomáhať.

Pri vytváraní ulice si aj deti z druhej skupiny museli najprv odhaliť a potom zopakovať pravidlo farby a usporiadania útvarov podľa ukážky. Domčeky najskôr bez lepenia ukladali na papier. Dohadovali sa navzájom medzi sebou, či je postup uloženia správny, ak nie, opravovali sa. Padli aj kritické slová, ak niektoré dieťa priložilo svoj domček a nebol presne vystrihnutý. Tu si deti uvedomovali, prečo bolo dôležité dodržať pravidlo presného strihania po čiare. Po niekoľkých opravách (a vyradeniach niektorých domčekov) sa im ulicu podarilo poskladať a domčeky nalepili. Vyjadrili sa, že to bola náročná práca, ale hotová ulica sa im páčila a veľmi sa tešili, že to zvládli.

Pri vytváraní jednotlivých útvarov a výsledných teselácií deti odhaľovali pravidlá pre vytváranie teselácie ako vzoru, a podľa predlohy aj teseláciu vytvorili. Pri svojej práci manipulovali s útvarmi – mnohoúhelníkmi pri ich vytváraní, ale i skladaní, čím sa zoznamovali s ich vlastnosťami na propedeutickej úrovni. Napriek tomu, že zhodné zobrazenia sú témou školskej matematiky pre žiakov na nižšom strednom vzdelávaní, deti v tejto aktivite intuitívne na základe svojich predchádzajúcich skúseností používali zhodné zobrazenia pri skladaní útvarov do teselácie: posunutie (útvaru o „intuitívnu“ vzdialenosť v smere „doprava“, „doľava“, „dole“, „hore“) a otočenie (útvaru o 180°).

Obr. 11 Lepenie stromčekov a domčekov

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Obr. 12 Výsledný strom a ulice

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Štandardy, ktoré sme plnili prostredníctvom vzdelávacej aktivity, sú zhrnuté v Tab. 1:

Tab. 1 Plnenie výkonových štandardov v kontexte prípravy na vzdelávaciu aktivitu v MŠ
(v italike sú uvedené štandardy špecifické pre vytváranie teselácií)

Vzdelávacia oblasť a podoblasť	Výkonový štandard
Matematika a práca s informáciami <ul style="list-style-type: none"> – Geometria a meranie – Logika 	Poskladá z primeraného množstva útvarov obrázkov podľa predlohy, pokynov a na danú tému. Vytvorí podľa daného vzoru, alebo pravidla jednoduchú postupnosť objektov. Pomocou slov a slovných spojení hore dole, nad pod, vpravo, vľavo, opíše polohu objektu, umiestni predmet

	<p>podľa pokynov, dá pokyn na umiestnenie predmetu na určené miesto.</p> <p><i>Pracuje (propedeuticky) so vzormi (odhalí, pokračuje a vytvára vzor).</i></p> <p><i>Používa (propedeuticky) zhodné zobrazenia pri skladaní útvarov do teselácie: posunutie (útvary o „intuitívnu“ vzdialenosť v smere „doprava“, „doľava“, „dole“, „hore“), otočenie (útvary o 180° na intuitívnej úrovni).</i></p>
<p>Umenie a kultúra</p> <ul style="list-style-type: none"> – Výtvarná výchova – Výtvarné činnosti s tvarom na ploche – Umenie a kultúra: Hudobná výchova 	<p>Vystrihuje predkreslené tvary podľa obrysu.</p> <p>Dotvára tvary kresbou (maľbou) a pomenuje výsledok.</p> <p>Skladá tvary a skladaním vytvorí novotvar (nové zobrazenie) a pomenuje ho.</p> <p>Spája časti obrázkov lepením.</p> <p>Vyjadrí charakter piesní a hudby prirodzeným kultivovaným pohybom.</p>
<p>Človek a spoločnosť</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ľudské vlastnosti a emócie 	<p>Spolupracuje v skupinovej činnosti na základe osobnostných predpokladov.</p> <p>Sústredí sa na činnosť na základe zapojenia vôľových vlastností.</p> <p>Dokončuje individuálnu alebo skupinovú činnosť.</p>

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Nakoniec uvádzame najčastejšie a najzaujímavejšie odpovede detí na otázky, ktoré im učiteľka kládla:

- Ktorá časť aktivity sa ti najviac páčila? *„Páčila sa mi celá aktivita, bolo to super (najčastejšia odpoveď). Mne sa páčilo, že sme mohli byť celý čas oblečení v škriatkovom kostýme. Bolo milé, že aj pani učiteľky boli škriatkovia. Mne sa páčilo, keď sme strihali. Páčilo sa mi vymaľovávanie. Najlepšie bolo, keď sme vyrobili veľký strom. Mne sa páčilo lepenie ulice. Ja som sa veľmi tešila, keď sme zasnežovali. Ja sa najviac teším z toho, že nás pani učiteľky pochválili a urobili sme výstavku pre rodičov. Mne sa páčil tanec. Najväčšiu radosť mi urobilo občerstvenie. Ja som rada upratovala, keď sme všetko dokončili, lebo rada robím poriadok.“*
- Darilo sa ti pri práci? *„Darilo, musel som veľmi rozmýšľať pri skladaní. Darilo sa mi, ale potreboval som pomoc kamarátov pri skladaní. Darilo sa mi najviac pri vymaľovávaní. Darilo sa mi najlepšie pri strihaní. Všetko sa mi darilo. Mne sa podarilo vymyslieť ako spočítať farby stromov, to bol skvelý nápad. Nedarilo sa mi pri strihaní. Mne sa nedarilo priložiť strom pretože nebol dobre vystrihnutý. Aj môj dom bol zle vystrihnutý, ale potom sa mi už darilo a pri druhom to nebolo hala-bala.“*
- Zapamätal si si pravidlá? *„Zapamätal, ale potreboval som pri tom skladaní aj obrázok (predlohu). Pravidlá boli trochu ťažké, bez obrázka by som to zo začiatku skladania asi neposkladala, ale už potom áno. Najskôr som nechápal pravidlo, ale keď som pozoroval ostatných ako skladajú a dohadujú sa, tak som to pochopil. Pravidlo som pochopil hneď. Ja som potrebovala, aby mi pravidlo zopakovala pani učiteľka. Mne stačilo vidieť obrázok a pravidlo som pochopil. Ja som to pravidlo chápal, ale nevedel som to povedať Emke, iba ukázať, že takto.“*
- Dodržiaval si pravidlá? *„Áno. Snažil som sa, ale niekedy som sa mýlil. Dodržiaval, ale tie pravidlá boli pri skladaní ulice náročné, aj keď som chápal pravidlo niekedy som sa zamotal. Dodržať pravidlo pri skladaní stromu bola hračka. No pre mňa bolo skladanie stromu trochu ťažké. Ja som dodržal pravidlo, ale môj dom bol zle vystrihnutý. Aj môj strom bol trochu krivo vystrihnutý, ale pravidlá som pochopil. Aj môj dom nebol dosť dobre vystrihnutý, nedal sa priložiť – nepasovalo to, ale pravidlo som pochopil.“*

- Čo bolo pre teba ťažké? „Nič. Ťažké bolo, keď sme mali spočítať koľko potrebujeme bledozelených a koľko tmavozelených stromov, zachránili nás krúžky. Prvé skladanie bolo ťažké, ale potom som už neskôr nepotreboval ani predlohu pri skladaní a radil som ostatným. Ja som nechápal pravidlo, lebo som nebol dobre otočený, lebo som zo zlej strany pozeral na skladanie ulice. Musel som dávať pozor, aby som presne strihal, nie všetky domy sa mi podarilo dobre vystrihnúť. Mne sa nepodaril vystrihnúť dobre strom, ani sa nedal priložiť, musela som urobiť druhý. Skladanie stromu bolo ľahké, ale keď som išiel pomáhať pri skladaní ulice, fú, to teda bolo pre mňa ťažké. Skladanie ulice bolo veľmi náročné, bez predlohy by som to nedokázal postaviť. Ja by som ulicu neposkladala bez pomoci kamarátov. Mal som problém pri strihaní presne po čiare, triasli sa mi ruky. Ťažké bolo, aby neboli škáry a muselo všetko pasovať.“
- Ako si sa cítil? „Dobre. Výborne. Keď sa mi nedarilo, trápilo ma to, ale nikto sa na mňa nehneval, mohol som si to opraviť. Bol som trochu vystrašený, keď to pravidlo pri skladaní ulice bolo pre mňa trochu ťažké, ale potom bolo dobre, keď som to pochopil. Smutne, keď môj dom nepasoval, ale potom dobre, lebo druhý už pasoval. Nervózne, lebo sme mali problém spočítať stromy, ale potom dobre, lebo sa to podarilo. Šťastne pri urobení výstavky pre rodičov, aj rodičia sa potešia, akí sme šikovní. Šťastne, keď pani učiteľka povedala, že sme to zvládli veľmi dobre, veď tak som sa snažil. Bol som nahnevaný, keď mi nepasoval stromček, ale bolo dobre, že som mohol vystrihnúť druhý.“
- Naučil si sa niečo nové, alebo si všetko už vedel? „Skladanie podľa pravidla, že napríklad podľa farby, alebo vyrobiť náramok, bolo oveľa ľahšie, ale toto bolo ťažšie, lebo tu sa to muselo otáčať, ale som sa to naučil a to ma teší. Ja som veľmi rád, že sme si postavili Škriatkovo mestečko a nie hocijako, to som sa naučil. Ja som si myslel, že strihám super, ale zistil som, že musím sa snažiť strihať presnejšie, aby to bolo dobre. Ja som zistil, že nemusím byť rýchly a prvý, ale lepšie je to urobiť poriadne. Ja som sa naučila, že z malých stromov sa dá urobiť veľký, keď poznáš pravidlo. Naučil som sa povedať pekne Milankovi, že strihať musí po čiare a nekričal som na neho. Naučil som sa, že keď skladáme, musíme byť spolu na jednej strane a nie oproti sebe. Naučil som sa, že s kamarátmi sa mi lepšie darí.“
- Počúval si pani učiteľku aj kamarátov? „Počúval.“
- Páčila sa ti aktivita v skupine alebo radšej pracuješ sám? „Páčilo sa mi to takto spolu. Niekedy som radšej sám, ale teraz spolu to bolo super, lebo sme si radili. V tomto prípade, by som to sám nezvládol. Ja by som radšej pracoval sám, lebo niektorým dlho trvalo otočiť dom. Spolu sme sa dobre zabavili, keď sme vymaľovávali domy, ale aj sme si kontrolovali, či sme sa nepomýlili. Trochu sme sa dohadovali pri skladaní ulice, ale bolo nás viac a poradili sme si. Ja som radšej keď pracujem, len s mojou kamarátkou, keď sme dve. Toto by som dlho sám skladal, páčila sa mi pomoc kamarátov a to, že sme si radili a skúšali, čo je dobre.“

S ohľadom na nami formulované ciele a uvedenú reflexiu detí môžeme konštatovať, že zámer aktivity sa nám podarilo naplniť. Deti pochopili pravidlo usporiadania útvarov a farby, aj keď s pomocou učiteľky alebo ostatných detí. Kládli sme dôraz aj na to, aby deti nielenže pravidlo objavili, ale vedeli pravidlo danej postupnosti opísať jednoduchým spôsobom a zároveň zdôvodniť svoje rozhodnutie v pokračovaní práce. *Povedz, ako sú predmety zoradené? Čo nasleduje v rade ďalej? Prečo?*

Zistili sme, že niektoré (3) deti pravidlo pochopili, vedia podľa postupnosti skladať, ale ťažšie je to pravidlo slovné vyjadriť. Bežne pri tvorení pravidla postupnosti podľa farby alebo podľa druhu nemajú problém pravidlo aj opísať. V tomto prípade bolo potrebné predmety nielen farebne zoradiť, ale aj správne otočiť, aby vznikol celok, čo im robilo problém opísať. Uvedené môže súvisieť s prirodzenou vývinovou tendenciou detí predškolského veku vnímať podstatné prvky z ich perspektívy (Vágnerová, 2012). Najmä pri

vytváraní ulice deti pochopili, že na zvládnutie úlohy musia zohľadniť širšiu perspektívu vnímania, čo z hľadiska prekonania ich egocentrického vnímania hodnotíme pozitívne. Aplikáciou pravidiel vytvorili teselácie. Je zrejmé, že pri činnosti museli kooperovať, počúvať pokyny učiteľky, rešpektovať sa navzájom a (ústretovo) medzi sebou komunikovať. Len v takejto klíme je totiž možné, aby sa deti aj pri riešení problémových úloh cítili uvoľnene a prežívali radosť z činnosti.

V oblasti vnímania sme prostredníctvom vzdelávacej aktivity stimulovali najmä zrkovú analýzu, syntézu a zrkovú diferenciaciu. Aj keď u detí v predškolskom veku prevláda holistické vnímanie, teda tendencia vnímať globálne a zanedbávať detaily (Vágnerová, 2012), prostredníctvom farebného odlíšenia útvarov a dodržiavania pravidla striedania farieb sme u detí rozvíjali zmysel pre detail. Pozornosť bola neúmyselná, upúťali ju najmä podnety, ktoré boli pre deti zaujímavé, t. j. kostýmy, manipulácia s farebnými útvarmi, striedanie a obmieňanie činností. V oblasti myslenia sa nám v súlade s Piagetovou periodizáciou kognitívneho vývinu (in Thorová, 2014) potvrdilo, že deti predškolského veku sa nachádzajú v štádiu predoperačného, prelogického myslenia. Myslenie sa opieralo o zmyslové vnímanie (potreba predlohy pri skladaní ulice, počítanie farby stromov pomocou farebných krúžkov).

5 Záver

S vystrihovaním útvarov z papiera, vyfarbovaním podľa predlohy a skladaním útvarov do celku (puzzle) majú deti predškolského veku skúsenosti. Vytváranie teselácií v opísanej vzdelávacej aktivite, spájalo všetky tieto činnosti. Tým, že deti museli vytvoriť v rámci postupnosti celok, bola úloha pre ne nová, zaujímavá a chápali ju ako výzvu.

U detí sa predovšetkým rozvíjala nielen manipulácia s jednotlivými útvarmi a poznávanie ich vlastností, ale aj ich usporiadanie v rovine a orientácia, čo sú dôležité súčasti geometrického myslenia. Je dôležité si ale uvedomiť, že všetko prebiehalo na základe napodobňovania (ukážky) a na intuitívnej úrovni, pričom sa rešpektovali odchýlky v schopnostiach jednotlivých detí. Dôležité bolo dodržať presné strihanie pri výrobe stromčekov a domčekov, ale aj pravidlo usporiadania a farby pri vytváraní vzoru, ktoré je požadované v rámci primárneho vzdelávania, ale aj uvedomenie si potreby rešpektovania pravidiel.

Vychádzajúc z realizovanej aktivity formulujeme nasledovné odporúčania pre pedagogickú metodológiu a prax:

- Keďže myslenie detí a riešenie problémov je závislé od minulej skúsenosti, odporúčame uskutočniť komparatívne merania v predmetnej problematike s cieľom zistiť, ako zadávanie podobných úloh rozvíja matematické myslenie detí a ovplyvňuje ich úspešnosť v škole.
- Pre realizovanie nami navrhnutého modelu aktivity odporúčame deťom poskytnúť dostatok času sledovať a spoznávať postup pri riešení úlohy, podnecovať deti k vzájomnej ústretovej komunikácii a kooperácii.
- Akceptujúc reakcie detí po zrealizovanej činnosti taktiež odporúčame posilňovať sebadôveru detí, podporovať ich rozvoj v bezpečnom prostredí, na kreovaní ktorého sa podieľajú nielen učitelia ale aj deti a samotní rodičia.
- Stimulovať deti v jemno-motorických činnostiach a dodržiavaní pravidiel.

PodĎakovanie

Príspevok vznikol v rámci projektu 017KU-4/2022 *Podpory a prekážky diferencovaného vyučovania s ohľadom na zabezpečenie rovnosti príležitostí vo vzdelávaní sociálne znevýhodnených žiakov*. Za realizáciu aktivity a fotografie ďakujeme deťom a pani učiteľkám z MŠ Kováčová 10 v obci Starý Tekov. (Rodičia zúčastnených detí súhlasili so zverejnením fotografií detí pre tento príspevok.)

Zoznam bibliografických odkazov

- Callingham, R. (2004). Primary students' understanding of tessellation: an initial exploration. In Hoines, M. J., Fuglestad, A. B. (Eds.), *Proceedings of the 28th PME 2004 vol. 2* (183–190).
- Csachová, L. (2010). *Pravidelné a náhodné teselácie*. (Dizertačná práca.) Praha: PedF Univerzita Karlova.
- Csachová, L., Jurečková, M., & Tkačík, Š. (2021). Kritické miesta školskej matematiky. *Verbum*.
- Juszczyk, S. (2008). *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. Iris.
- Kupčáková, M. (2001). *Geometrie ve světě dětí a dospělých*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Kuřina, F. (2002). *10 geometrických transformací*. Praha: Prometheus.
- Marcinek, T. (2001). *Vyplňovanie roviny v kontexte moderných trendov vyučovania matematiky*. (Dizertačná práca.) Bratislava: PedF UK.
- Rendl, M., Vondrová, N. a kol. (2013). *Kritická místa matematiky na základní škole očima učitelů*. UK v Praze, Pedagogická fakulta.
- Swoboda, E. (2006). *Przestrzen, regularnosci geometryczne i ksztalty w uczeniu sie i nauczaniu dzieci*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2006.
- Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie. (2023). Dostupné online: https://www.minedu.sk/data/files/11808_statny-vzdelavaci-program-pre-zakladne-vzdelavanie-cely.pdf
- Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. (2016). Bratislava: Štátny pedagogický ústav. Dostupné online: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/svp_materske_skoly_2016-17780_27322_1-10a0_6jul2016.pdf
- Thorová, K. (2014). *Vývojová psychologie*. Portál.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- Vondrová, N., Rendl, M. a kol. (2015). *Kritická místa matematiky na základní škole v řešeních žáků*. Karolinum.
- Žilková, K. (2011). *Mnohouhelníkové výplňové manipulácie v príprave učiteľov pre preprimárne a primárne matematické vzdelávanie*. *Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Tyrnaviensis, Séria C*, 2011, ročník 15, str. 11 – 17.
- www.pinterest.com
- <https://www.youtube.com/watch?v=tsa-4xomR1A>

RNDr. Lucia Csachová, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Katedra matematiky

Hrabovská cesta 1A, 034 01, Ružomberok

lucia.csachova@ku.sk

Štúdiá absolvovala na UPJŠ v Košiciach, kde na Prírodovedeckej fakulte získala titul RNDr., a na Karlovej univerzite v Prahe, kde na Pedagogickej fakulte získala titul PhD. Pôsobila ako učiteľka matematiky a fyziky, a v Prahe v Matematickom ústave Akadémie vied Českej republiky ako odborný pracovník pre výskum a vývoj. Momentálne pôsobí ako vysokoškolská učiteľka, metodička pedagogickej praxe pre učiteľstvo matematiky, študijná poradkyňa pre študentov matematiky, univerzitná docentka na Katedre matematiky na Katolíckej univerzite v Ružomberku. Zaoberá sa kritickými miestami školskej matematiky, teseláciami a procesom riešenia matematických úloh.

PaedDr. Zdenka Zastková, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky

Hrabovská cesta 1/A, 03401 Ružomberok

zdenka.zastkova@ku.sk

Vysokoškolské štúdium v odbore učiteľstvo akademických predmetov pedagogika a psychológia absolvovala na UKF v Nitre, PhD. titul získala na Katolíckej univerzite v Ružomberku v študijnom programe predškolská a elementárna pedagogika, ďalej študovala na FF Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, kde v roku 2023 absolvovala rigorózne štúdium v študijnom programe učiteľstvo psychológie. Pôsobila ako učiteľka predprimárneho vzdelávania a vychovávateľka v ŠKD. Momentálne pôsobí na katedre predškolskej a elementárnej pedagogiky PF KU v Ružomberku ako odborná asistentka.

KONCEPT REZILIENCIE A MOŽNOSTI JEHO APLIKÁCIE V PREDPRIMÁRNEJ EDUKÁCIÍ

THE CONCEPT OF RESILIENCE AND POSSIBILITIES OF ITS APPLICATION IN PRE-PRIMARY EDUCATION

Petra LAJČIAKOVÁ

Abstrakt: Koncept reziliencie sa v poslednom období stáva stále diskutovanejšou záležitosťou vo vzťahu k predškolskému vzdelávaniu. Cieľom teoretického príspevku je priblížiť psychologický význam reziliencie a poukázať na možnosti jej rozvoja v predprimárnej edukácii. Na začiatku je vysvetlený kľúčový termín reziliencia s ohľadom na nejednoznačnosť jeho definičného ukotvenia a následne sú v kontexte vybraných štúdií prezentované empiricky overené zdroje odolnosti. Schopnosť detí odolávať nepriazni osudu sa spája nielen s ich vlastnými copingovými stratégiami, ale nepopierateľnú úlohu zohráva práve vonkajšie prostredie (rodina, škola, rovesníci) ako protektívny faktor samotnej reziliencie. V závere je ponúknutý prehľad jednotlivých komponentov reziliencie, ktoré možno v predškolskom veku efektívne podporiť navrhnutými spôsobmi. Rovnako sú načrtnuté smery ďalšieho možného výskumu v predmetnej oblasti.

Kľúčové slová: reziliencia, zdroje, predprimárne vzdelávanie, možnosti rozvoja

Abstract: The concept of resilience is has recently become an increasingly debated issue due to preschool education. The aim of this theoretical paper is to present the psychological meaning of resilience and to point out the possibilities of its development in pre-primary education. At the beginning, the key term resilience is explained with regard to the ambiguity of its definitional anchorage and then are presented in the context of empirically validated sources of resilience are presented in the context of selected studies. Children's ability to withstand adversity is not only linked to their own coping strategies, but the external environment (family, school, peers) plays an undeniable role as a protective factor of resilience itself. In conclusion an overview of the individual components of resilience that can be identified in preschool can be effectively promoted in the suggested ways. Directions for possible further research in the subject area are also outlined.

Keywords: resilience, resources, pre-primary education, development opportunities

1 Úvod

Súčasný domáci i svetový dianie prináša mnoho relevantných dôkazov o krátkodobých i dlhodobých rizikách pre zdravie, ktoré, nepopierateľne, vytvárajú pevný základ pre nepriaznivé životné skúsenosti, a to predovšetkým u detí. Opodstatnene narastajú nemalé obavy, aké stopy môžu zanechať dôsledky udalostí posledných rokov – katastrofy, vojny, kriminalita, násilie, chudoba, pandémie, klimatické zmeny a iné environmentálne škody – na celkovom blahobyte detí (Masten, 2014). Tieto akútne hrozby ovplyvňujúce detské zdravie teraz i v budúcnosti podnecujú široký odborný záujem o rezilienciu v našom i zahraničnom prostredí, a to naprieč rozmanitými vedeckými disciplínami (Gajdošová, 2023; Hudecová, 2023; Orosová, 2017; Osher et al., 2017; Southwick et al., 2016; Szobiová, 2013; Van Breda, 2018). Svedčí to o intuitívnej príťažlivosti a užitočnosti teórie reziliencie pri chápaní ľudskej skúsenosti vzdorovať nepriazni osudu. I cieľom predloženého článku je poukázať na psychologický význam konceptu reziliencie a zamerať sa na možnosti jeho aplikácie v predprimárnom vzdelávaní.

2 Vývoj termínu reziliencia (u detí) a jeho vysvetlenie

Reziliencia detí sa ako predmet výskumu objavila približne v 70-tych rokoch, kedy štúdium detí ohrozených psychopatológiou nečakane odhalilo nápadnú variabilitu pozorovanú medzi jednotlivými skupinami detí vystavených širokej palete rôznorodých rizík (Masten & Barnes, 2018). V nasledujúcom období sa výskumníci z oblasti psychiatrie, psychológie, pediatrie, edukácie pokúsili vysvetliť túto viditeľnú rozmanitosť. Dôležité bolo porozumieť pozitívnym vývinovým trajektóriám u detí, ktoré dokázali rásť a rozvíjať sa i zoči-voči nepriazni osudu. A tiež zistiť, ako možno podporovať zdravý vývin u detí zaťažených negatívnymi skúsenosťami z vlastného detstva. Rezilienciou rozumieme schopnosť vyvíjať sa normálnym spôsobom, i keď okolnosti sú negatívne či nepriaznivé. Kolář (2021) hovorí o spôsobilosti vzdorovať negatívnym silám, vysporiadať sa s ťažkými situáciami a prekonať najrozmanitejšie krízy. Slovenským ekvivalentom pojmu reziliencia, významovo však zjednodušeným a obsahovo značne zúženým, je termín odolnosť, príp. jeho synonymá ako nezdolnosť, pružnosť alebo nezlomnosť či húževnatosť. Vzhľadom na simplifikáciu predmetných pojmov v slovenčine sa ako vhodnejšie ukazuje používať termín reziliencia zavedený v našich odborných kruhoch Matějčekom a Dytrychom (1998), ktorých nemožno na tomto mieste nespomenúť. Dillen (2012) hovorí o schopnosti jednotlivca (dieťaťa) dokázať sa odraziť v období nešťastia a rozvíjať sa pozitívnym smerom v čase, keď jednotlivec (dieťa) čelí neúspechu. Je zrejmé, že literatúra poskytuje množstvo rozličných definícií pojmu reziliencia, pričom vo väčšine z nich možno identifikovať dva základné znaky: významné ohrozenie alebo vážne ťažkosti na jednej strane oproti pozitívnej adaptácii alebo kladnému výsledku v podobe napríklad ďalšieho rastu na strane druhej (Herrman et al., 2011; Seaman, Ross & Daniel, 2007; Ungar, 2011). V skutočnosti však nie je možné hovoriť o odolnosti bez prítomnosti nepriazne osudu. V rezilientnej dynamike nachádzame dve proti sebe pôsobiace sily: jednak stresory sústreďujúce sa okolo jednotlivca a jednak silu jeho ochranného a obranného potenciálu. Počiatočné empirické štúdie zamerané na rezilienciu sa primárne sústredili na vlastnosti jednotlivého dieťaťa – odolného dieťaťa, ktoré bolo charakterizované ako nezraniteľné (Anthony, 1974) alebo neporaziteľné (Werner & Smith, 1982). Postupne sa tieto termíny a s nimi súvisiace opisy reziliencie začali vnímať ako zavádzajúce, čím sa koncept reziliencie prehĺbil a značne rozšíril. Bolo zistené, že niektoré posilňujúce faktory reziliencie dieťaťa pochádzajú z vonkajšieho prostredia. Rutter (1979) a neskôr Garnezy et al. (1984) pomenovali tri základné úrovne činiteľov podporujúcich rezilienciu, a to jednotlivca, rodinu a komunitu (škola, socializačný vplyv rovesníkov atď.). S rastúcim výskumným záujmom sa odborníci v rámci týchto rovín snažili identifikovať jednotlivé faktory a čiastkové komponenty významne ovplyvňujúce rezilienciu. Hoci si pojem reziliencia postupne získal veľkú výskumnú obľubu, rôzne skupiny výskumníkov sa vzájomne rozchádzali a začali ponímať koncept reziliencie rozlične, prostredníctvom rôznorodých kritérií. Ponúkame užitočnú súhrnnú tabuľku empiricky overených zdrojov reziliencie vytvorenú Olssonom a jeho spolupracovníkmi (2003):

Tab. 1 Zdroje psychickej odolnosti na individuálnej, rodinnej a sociálnej úrovni

zdroje	protektívne faktory
<i>individuálne</i>	
konštitučná odolnosť	pozitívny temperament neurobiologické predispozície
sociabilita	prosociálne postoje pripútanosť k iným
inteligencia	akademický výkon plánovanie a rozhodovanie
komunikačné zručnosti	rozvinuté rečové schopnosti pokročilé čítanie

osobnostné atribúty	tolerancia voči negatívnym vplyvom
	self-efficacy
	self-esteem
	zmysel pre humor
	interný locus of control
	nádej
	copingové stratégie
	hierarchia hodnôt
	flexibilita
	сила, presvedčenie, húževnatosť
<i>rodinné</i>	
suportívna rodina	podpora rodiny, povzbudenie, pomoc
	súdržnosť a starostlivosť
	blízke vzťahy
	dôvera voči dieťaťu
	emocionálne dostupný a podporný dospelý člen
socioekonomický status	materiálne zabezpečenie
<i>komunitné</i>	
škola	rovesnícke interakcie
	pozitívny vplyv učiteľa
	úspech (školský alebo iný)
podporné komunity	dôvera v jednotlivca
	dôvera v inštitúcie, spoločenské hodnoty

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Ako vyplýva z danej tabuľky, sociálne dimenzie reziliencie (rodinné vzťahy, sociálne štruktúry) nie sú nezanedbateľné, ale i tak väčšina výskumníkov preferuje názor na rezilienciu ako individuálnu charakteristiku, osobnostnú črtu (ego-reziliencia), čo potvrdzuje množstvo vyvinutých škál na jej meranie (napr. Limonero et al., 2014; Sinclair & Wallston, 2004; a i.). Každopádne zhoda na definícii reziliencie sa hľadá ťažko, pretože rôzni autori sa k uvedenému konštruktú stavajú rôzne. Nejednoznačnosť jeho definičného ukotvenia je evidentná.

3 Reziliencia detí vo svetle vybraných empirických výskumov

Ako bolo už vyššie spomenuté, účinné zdroje reziliencie sa nachádzajú v individuálnej, rodinnej a sociálnej rovine. Potvrdzuje to i nasledujúci prehľad empirických štúdií vybraných s cieľom dokumentovať, že schopnosť reziliencie u detí interaguje nielen s ich copingovými stratégiami, ale i externé faktory (rovesníci, škola, ...) zohrávajú dôležitú a významnú rolu v jej posilňovaní a postupnom rozvíjaní.

Výskumné výsledky (Compas et al., 2001) potvrdzujú, že deti vykazujú vysokú mieru reziliencie vzhľadom na ich temperament a zmysel pre autonómiu. Sú schopné prekonať nepriazeň osudu, dokážu sa „odraziť“ skôr, ako dôjde k sociálnej alebo emocionálnej ujme. Shiner a Masten (2012) vo svojej longitudinálnej štúdií podrobne sledovali 205 detí až do ich skorej dospelosti, pričom sa zamerali na osobnostné črty cez optiku päťfaktorového modelu osobnosti (neuroticizmus, extravergia, otvorenosť, prívetivosť, svedomitosť). Zistili, že deti majú potenciál zmeniť sa nástupom do dospelosti aj prirodzenou cestou, aj prostredníctvom cielenej intervencie. Ungar (2013) výskumne sledoval rezilienciu z pohľadu konštruktívnych adaptačných mechanizmov poskytnutých tým deťom, ktoré zažili traumy, napr. zneužívanie alebo zanedbávanie. Jeho výskumný výsledok spočíva jednak v tom, že schopnosť detí odolať je spojená s ich vlastnými osobnými stratégiami zvládania záťaže, ale jednak zdôrazňuje význam školy ako nezanedbateľného

protektívneho faktoru reziliencie. Uvedené tvrdenie je v súlade s už dávnejším zistením Borlanda et al. (1998), podľa ktorých edukácia pomáha deťom čo najlepšie prekonať nepriaznivé okolnosti ich života, napr. aj vytváraním opornej siete, poskytovaním možnosti alternatívnych podporných vzťahov. Rovnako kvalitatívna štúdia (Eppler, 2008) orientovaná na rezilienciu detí, ktoré zažili smrť rodiča, odhalila v príbehoch týchto detí okrem iného aj témy podpory rodiny, školy a širšej okolitej podpory. Zvýšiť úroveň reziliencie detí pomohla práca s ich silnými stránkami. Miljevic-Riđički, Bouillet & Cefai (2013) vo svojej kvalitatívnej štúdii oslovili učiteľov predškolských zariadení s cieľom identifikovať faktory, ktoré považovali za dôležité pre zlepšenie reziliencie detí. Učitelia definovali odolné deti ako sebavedomé a emocionálne zrelé. Rovnako Wright et al. (2013) popisujú rezilientné dieťa ako spoločenské a prispôsobivé, s vyspelými kognitívnymi a exekutívnymi schopnosťami, so schopnosťou riešiť problémy, utvárať a udržať si rovesnícke vzťahy, ovládať vlastné správanie i korigovať svoje emócie a s pozitívnym pohľadom na seba samé. Posilňovať rezilientné faktory u detí môžu podľa Resnicka a Taliaferra (2011) učitelia vzhľadom na ich potenciál zvýšiť detskú rezilienciu vďaka prostrediu samotnej výchovy a jej prostriedkov zabezpečujúcich saturáciu detských potrieb bezpečia, lásky a spolupatričnosti. Prostredie v škôlkach psychickú odolnosť ovplyvňuje a existujú cesty, ako ju v tomto prostredí budovať.

4 Maximalizácia reziliencie detí

Berúc ohľad na vyššie teoreticky i výskumne rozoberané aspekty reziliencie (Olsson et al., 2003; Resnick & Taliaferra, 2011; Shiner & Masten, 2012; Wright et al., 2013) sa ponúkajú účinné postupy a metódy zacielené na podporu reziliencie u detí. Grotberg (1997) ponúka prehľad jednotlivých komponentov reziliencie, na ktorých možno pracovať už od predškolského veku:

Tab. 2 Komponenty reziliencie

mám	som	viem
<i>dôverné a láskyplné vzťahy s ostatnými:</i> rodičia, súrodenci, učitelia, kamaráti	<i>milovaný:</i> mám kvalitné vzťahy s druhými a som podporovaný, aby som ich mohol vytvárať	<i>komunikovať:</i> som schopný vyjadriť svoje pocity a myšlienky a dokážem počúvať druhých
<i>doma poriadok a pravidlá:</i> pri ich porušení prichádza trest, pri ich dodržaní pochvala	<i>schopný lásky:</i> dokážem vyjadrovať náklonnosť k druhým a som vnímavý voči ich ťažkostiam	<i>riešiť problémy:</i> som schopný vysporiadať sa s ťažkosťami a dokážem požiadať o pomoc
<i>modely rolí:</i> od rodičov, súrodencov, iných dospelých	<i>na seba pyšný:</i> som schopný dosiahnuť úspech a odolať zraneniam	<i>kontrolovať vlastné pocity:</i> rozumiem emóciám, rozlišujem ich a ovládam impulzívne správanie
<i>podporu nezávislosti:</i> od ľudí, ktorí ocenia moje úsilie o samostatnosť	<i>zodpovedný:</i> dostávam dôveru vo svoje konanie	<i>rozumieť svoju temperamentu:</i> mám náhľad na vlastnú osobnosť a osobnosť druhých
<i>prístup k vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám:</i> stála, (ne)priama ochrana telesného a duševného zdravia	<i>optimistický a dôverujúci:</i> dôverujem v inštitúcie a ľuďom, prechovávam optimizmus ohľadom budúcnosti	<i>nájsť si dôverné vzťahy:</i> nájsť si ľudí, ktorým sa môžem zdôveriť a zdieľať sa s nimi

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Materské školy sú jedným z kľúčových faktorov na podporu psychickej odolnosti detí. Predprimárna edukácia nesie so sebou vysoký potenciál výrazne posilniť schopnosť detí zvládať každodenné výzvy a týmto výzvam zároveň odvážne čeliť a tvorivo si s nimi poradiť. V predprimárnom vzdelávaní označuje Ginsburg (2011) rezilienciu možným štvrtým „R“, ktoré je rovnako dôležité učiť podobne ako čítanie (R-reading), písanie (wRiting) a počítanie (aRithmetic). Nesmieme zabúdať, že kľúčom k rozvoju odolnosti detí sú príležitosti,

bohaté a zmysluplné. Príležitosť objavovať v bezpečí a istote, príležitosť veriť a snívať. Je mnoho dostupnej literatúry, ktorá ponúka bohatú a rozmanitú škálu pedagogických odporúčaní od konštruktivistických (Pupala & Osuská, 2000) až po rešpektujúce prístupy (Nevolová et al., 2008) pre predprimárnu prax. Z tohto dôvodu uvádzame len podnety pre maximalizáciu detskej reziliencie, ktoré môžu byť inšpiratívne pre prístup k deťom v materských školách. Nenárokuje si na ich úplnosť a komplexnosť, skôr ponúkame podnety, ktoré môžu byť pri práci s predškólakmi prínosom. Petty (2012) uvádza osvedčené postupy, ako podporiť odolnosť detí v predprimárnom vzdelávaní, majú na zreteli vnútorné faktory odolnosti zahŕňajúce už spomínané schopnosti (por. Olsson et al., 2003)., ako je napríklad riešenie problémov, sebakontrola, regulácia emócií, motivácia k úspechu a sebaúčinnosť. Uvádzame niektoré z postupov:

Rozvíjať empatiu

Pomáhať deťom budovať odolnosť tým, že sa stanú chápavejšími, vnímavejšími alebo budú schopné osvojiť si pohľad druhého využitím detskej literatúry (Petty, 2012). Po prečítaní príbehu je vhodné s deťmi sa porozprávať o postavách a požiadať ich, aby povedali, akoby sa cítili na mieste vybranej konkrétnej postavy. Nebáť sa rozprávania o neprijemných pocitoch, ako sú strach, hnev, frustrácia, osamelosť, smútok, hanba atď. Následne sa odporúča nechať deti zmeniť príbeh tak, že každá „postava“ povie inej „postave“, ako sa cíti. Ku každej postave bude pridaná veta: „Lebo sa cítim ...“. Deti budú počuť, že aj ich rovesníci prežívajú rovnaké emócie ako ony samy, naučia sa identifikovať tieto emócie u iných, pomenovať a vysvetliť ich, dokážu prijímať perspektívu druhých a/alebo empatizovať s nimi.

Byť osobou, na ktorú sa dieťa môže obrátiť

Deti potrebujú aspoň jednu starostlivú dospelú osobu, ku ktorej sa môžu pripútať, aby sa vyrovnali s ťažkosťami, ktorým dennodenne čelia. Tou osobou sa často stáva učiteľ alebo samotný opatrovateľ. Prítomnosť podpornej, konzistentnej, bezpečnej dospeléj osoby podporuje rezilienciu dieťaťa (Masten & Barnes, 2018). Prítomnosť trvalej blízkej osoby má nezameniteľný význam (Fenning & Baker, 2012). Zámerne treba sústrediť pozornosť na deti, ktorým chýba schopnosť odolávať tvárou v tvár nepriazni osudu, tak, že učiteľ s ním strávi čas, je tu preňho, všimne si ho (Ginsburg, 2011): „Keď sa zasekneš alebo nebudeš vedieť, ako ďalej, spomeň si, že som tu pre teba.“

Jednoducho počúvať

Zámerná starostlivosť o dieťa prostredníctvom aktívneho počúvania je veľmi účinným podporujúcim faktorom detskej reziliencie: „Mám celú minútu na to, aby som ťa počúval a naozaj chcem počuť tvoj príbeh.“ Venovať pozitívnu pozornosť dieťaťu, sústrediť sa na jeho rozprávanie.

Učiť vidieť ďalej

Pomáhať deťom „vidieť ďalej“, pozeráť sa dopredu a naučiť ich využívať minulé skúsenosti ako ponaučenie a ako príležitosť „odraziť sa“, stať sa húževnatejším. Niekedy dieťa vyhráva, inokedy sa poučí. Je dôležité posilňovať v dieťati vieru vo vlastné schopnosti a povzbudzovať ho.

Akceptovať deti také, aké sú

Prijatie znamená (s)poznať dispozície a temperament dieťaťa, a pracovať na tom, aby sa začalo tam, kde sa dieťa momentálne nachádza, aby bolo možné napredovať v postupnom rozvíjaní odolnosti. Niektoré

deti potrebujú napríklad rozvíjať komunikačné zručnosti alebo sa naučiť dodržiavať pravidlá, zatiaľ čo iné môžu zaostávať v kognitívnych schopnostiach. Treba zdôrazniť, že prvé nie je dôležitejšie ako druhé.

Identifikovať silné stránky

Hľadať a nájsť u detí silné stránky a rozvíjať ich pomocou rozličných aktivít, ktoré umožňujú precvičovanie a opakovanie, čo sa stáva príležitosťou na zlepšenie. Napríklad niektoré dieťa má rado tanec, preňho budú naplánované činnosti, ktoré mu poskytnú priestor pre tanec. Akonáhle budú identifikované rovnaké silné stránky u viacerých detí, odporúča sa ich spojiť do skupinových, tímových projektov. Reziliencia sa rozvíja ľahšie, keď sú aktivity zosúladené s detskými prednosťami. Keď dieťa zažije úspech na individuálnej úrovni, je predpoklad, že budovanie sebavedomia v iných oblastiach bude rýchlejšie (Grotberg, 1997).

Dovoliť robiť chyby

Pomôcť deťom uvedomiť si, že chyby nie sú fatálne a môžu byť skúsenosťou, vďaka ktorej môžu vyrásť. Dať deťom možnosť zopakovať „chybné správanie“ (Miljević-Ričički et al., 2017). Môžu si tak opätovne precvičiť vhodné správanie a zároveň sa aj týmto spôsobom buduje vzťah medzi učiteľom a dieťaťom. Tiež je vhodné povzbudzovať deti, aby si aj ony navzájom ponúkali príležitosti na zlepšenie.

Ponúknuť zmysluplnú participáciu

Umožniť deťom aktívne sa zúčastňovať na starostlivosti o skupinu zmysluplným a autentickým spôsobom. Spoločne napr. vytvoriť pravidlá triedy, skupiny spolu s denným rozvrhom a záväzkom ich dodržiavať, umožniť im plánovať špeciálne udalosti, výlety, oslavy a iné podujatia. Vzájomné starostlivé, rešpektujúce a participatívne vzťahy sú rozhodujúcimi faktormi. Prostredie, ktorého sa dieťa cíti byť súčasťou, podporuje rezilienciu redukciami stresu a úzkosti (Benard, 2004).

Učenie riešením problémov

Podporovať rezilienciu modelovaním riešenia problémov a rozvíjať „odolné myslenie“, ktoré podľa Brooksa a Goldsteina (2009) umožňuje deťom robiť rozhodnutia a skúmať možnosti vedúce k najlepším riešeniam.

Všetky vyššie uvedené zručnosti je dôležité u detí kontinuálne rozvíjať, pretože tréning psychickej odolnosti je postupný a dlhodobý vývinový proces. Keďže vychádzajú z praktických výskumov, môžu sa stať inšpiratívnymi podnetmi pre odborníkov v oblasti predprimárneho vzdelávania, starostlivosti a výchovy k cieľnému posilňovaniu reziliencie detí v predškolských zariadeniach.

5 Záver

Vzdelávanie sa v materských školách uskutočňuje prostredníctvom školského vzdelávacieho programu zosúladeného so štátnym vzdelávacím programom pre predprimárne vzdelávanie. Kurikulum pre predprimárne vzdelávanie bolo naposledy kompletne prepracované v roku 2016. Rozvíjanie reziliencie je zakomponované v cieľoch výchovy a vzdelávania prostredníctvom posilňovania vôľových vlastností, ako je trpezlivosť, vytrvalosť, dôslednosť, presnosť, spoľahlivosť, sebaovládanie a úsilie prekonávať prekážky spojené s fyzickou i psychickou námahou – nevzdávať sa (por. ŠPÚ, 2016). Podľa kurikula dieťa po skončení predprimárnej edukácie nadobudne v rozsahu svojich osobných predpokladov základy kompetencií pre svoj

další rozvoj. Predprimárna edukácia sa zameriava na celostný rozvoj osobnosti dieťaťa, v rámci ktorého posilňovanie psychickej odolnosti má svoje relevantné zastúpenie.

Pochopenie skutočnosti, ako deti, ktoré vyrastajú pod tlakom stresujúcich životných okolností a dokážu vydržať vzhľadom na všetky nepriaznivé dôsledky, môže vrhnúť viac svetla na preventívne opatrenia pre iné deti vystavené porovnateľnému riziku. Výskum by sa mohol orientovať na odhalenie významných protektívnych i rizikových faktorov odolnosti, ktoré by v prípade cielených intervencií zlepšili šance ohrozených detí na kvalitné životné výsledky. V praktickej oblasti sú smerom do budúcnosti vítané návrhy pre tvorbu a implementáciu účinných programov na rozvíjanie reziliencie v predškolskom vzdelávaní a výchove. Ukazuje sa, že cesta vedie od zvýšenia povedomia o možnostiach kvalitnej stimulácie v predmetnej oblasti cez zvyšovanie kompetencie osôb v materských školách až po implementáciu konkrétnych intervencií a ich následné empirické overenie. Cieľom je vyvinúť intervenčné stratégie založené na dôkazoch, ktoré môžu efektívne podporiť odolnosť u detí. Podľa Mastena (2014) sa investovanie do skorého rozvoja detí exponenciálne vypláca. Zručnosti, ktoré sú potrebné v ranom veku, sa stávajú cennou platformou pre budovanie budúcich zručností. A ak sa pomerne včas vytvorí kvalitný základ, možno úspešne napredovať.

Zoznam bibliografických odkazov

- Anthony, E. J. (1974). The syndrome of the psychologically invulnerable child. In E. J. Anthony & C. Koupernik (Eds.), *The Child in His Family: Children at Psychiatric Risk* (pp. 529-545). Wiley.
- Benard, B. (2004). *Resiliency: What we have learned*. WestEd.
- Borland, M., Pearson, C., Hill, M., Tisdall, K., & Bloomfield, I. (1998). *Education and care away from home*. Scottish Council for Research in Education.
- Brooks, R., & Goldstein, S. (2009). *Raising a self-disciplined child: Help your child become more responsible, confident, and resilient*. McGraw Hill.
- Compas, B. E., Connor-Smith, J. K., Saltzman, H., Thomsen, A. H., & Wadsworth, M. E. (2001). Coping with stress during childhood and adolescence: problems, progress, and potential in theory and research. *Psychological Bulletin*, 127(1), 87-127.
- Dillen, A. (2012). The resiliency of children and spirituality: A practical theological reflection. *International Journal of Children's Spirituality*, 17(1), 61-75.
- Fenning, R. M., & Baker, J. K. (2012). Mother-child interaction and resilience in children with early developmental risk. *Journal of Family Psychology*, 26(3), 411-420.
- Gajdošová, E. (Ed.) (2023). *Podpora a rozvoj duševného zdravia na školách*. Inštitút priemyselnej výchovy.
- Garnezy, N., Masten, A. S., & Tellegen, A. (1984). The study of stress and competence in children: A building block for developmental psychopathology. *Child Development*, 55(1), 97-111.
- Ginsburg, K. (2011). *Building resilience in children and teens: Giving kids roots and wings*. American Academy of Pediatrics.
- Grotberg, E. (1997). *A guide to promoting resilience in children: strengthening the human spirit*. Bernard Van Leer Foundation.
- Herrman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L. Jackson, B., & Yuen, T. (2011). What is resilience? *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 258-265.
- Hill, M., Staford, A., Seaman, P., Ross, N., & Daniel, B. (2007). *Parenting and Resilience*. Joseph Rowntree Foundation.
- Hudecová, A. (2023). Rodinná reziliencia ako jeden z prístupov zvládania záťaže. *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ružomberok*, 22(2), 9-13.
- Kolář, P. (2021). *Posilování stresem. Cesta k odolnosti*. Euromedia Group.
- Limonero, J. T., Tomás-Sábado, J., Gómez-Romero, M. J., Maté-Méndez, J., Sinclair, V. G., Wallston, K. A., & Gómez-Benito, J. (2014). Evidence for validity of the brief resilient coping scale in a young Spanish sample. *The Spanish Journal of Psychology*, 17(e34), 1-9.
- Masten, A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development*, 85(1), 6-20.
- Masten, A. S., & Barnes, A. J. (2018). Resilience in children: developmental perspectives. *Children (Basel)*, 5(7), 1-16.
- Matějček, Z., & Dytrych, Z. (1998). Riziko a resilience. *Československá psychologie*, 42(2), 97-104.

- Miljević-Ričički, R., Plantak, K., & Bouillet, D. (2017). Resilience in preschool children - the perspectives of teachers, parents and children. *International Journal of Emotional Education*, 9(2), 31-43.
- Nevolová, D., Nováčková, J., Kopřiva, P., & Kopřivová, T. (2008). Respektovat a být respektován. Pavel Kopřiva - Spirála.
- Olsson, C., Bond, L., Burns, J. M., Vella-Broderick, D. A., & Sawyer, S. M. (2003). Adolescent resilience: A concept analysis. *Journal of Adolescence*, 26(1), 1-11.
- Osher, D., Cantor, P., Berg, J., Steyer, L., & Rose, T. (2017). *Science of Learning and Development: A Synthesis*. American Institutes for Research.
- Orosová, O. (2017). Nové trendy v rozvoji školskej psychológie. Model rizika a model reziliencie v práci školského psychológa. *Školský psychológ / Školní psycholog*, 18(1), 14-19.
- Petty, K. (2012). Using books to foster resilience in young children. *Texas Child Care Quarterly*.
- Pupala, B., & Osuská, I. (2000). Vývoj, podoby a odkazy teórie konštruktivismu. *Pedagogická revue*, 52(2), 101-114.
- Resnick, M. D., & Taliaferro, L. A. (2011). Resilience. In B. B. Brown & M. Prinstein (Eds.), *Encyclopedia of Adolescence* (pp. 299-306). Academic Press.
- Rutter, M. (1979). Protective factors in children's responses to stress and disadvantage. In M. W. Kent & J. E. Rolf (Eds.), *Primary Prevention of Psychopathology Volume III: Social Competence in Children* (pp. 49-74). University Press of New England.
- Shiner, R. L., & Masten, A. S. (2012). Childhood personality as a harbinger of competence and resilience in adulthood. *Development and Psychopathology*, 24(2), 507-528.
- Sinclair, V. G., & Wallston, K. A. (2004). The development and psychometric evaluation of the Brief Resilient Coping Scale. *Assessment*, 11(1), 94-101.
- Southwick, S. M., Sippel, L., Krystal, J., Charney, D., Mayes, L., & Pietrzak, R. (2016). Why are some individuals more resilient than others: The role of social support. *World Psychiatry*, 15(1), 77-79.
- Szobiová, E. (Ed.) (2013). *Životný štýl, tvorivosť a reziliencia adolescentov*. Univerzita Komenského v Bratislave.
- Štátny pedagogický ústav (2016). Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/svp_materske_skoly_2016-17780_27322_1-10a0_6jul2016.pdf
- Ungar, M. (2011). The social ecology of resilience: addressing contextual and cultural ambiguity of a nascent construct. *American Journal of Orthopsychiatry*, 81(1), 1-17.
- Ungar, M. (2013). Resilience after maltreatment: The importance of social services as facilitators of positive adaptation. *Child Abuse & Neglect*, 37(2-3), 110-115.
- Van Breda, A. A. (2018). Critical review of resilience theory and its relevance for social work. *Social Work*, 54(1), 1-18.
- Werner, E. E., & Smith, R. S. (1982). *Vulnerable but Invincible: A Longitudinal Study of Resilient Children and Youth*. McGraw-Hill.
- Wright, M. O., Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2013). Resilience Processes in Development: Four Waves of Research on Positive Adaptation in the Context of Adversity. In S. Goldstein & R. Brooks (Eds.), *Handbook of Resilience in Children* (pp. 15-37). Springer.

doc. PaedDr. Petra Lajčiaková, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta

Katedra psychológie

Hrabovská cesta 1B, 034 01 Ružomberok

petra.lajciakova@ku.sk

Autorka pôsobí na Katedre psychológie Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku, kde prednáša ontogenetickú, poradenskú a školskú psychológiu. Zaoberá sa pozitívnou psychológiou a psychológiou morálky, v danej oblasti publikovala viaceré štúdie.

EXKURZ SVETOVOU ORGANIZÁCIOU PRE PREDŠKOLSKÚ VÝCHOVU (OMEP)

ABOUT THE WORLD ORGANIZATION FOR PRESCHOOL EDUCATION (OMEP)

Monika MIŇOVÁ

Abstrakt: Cieľom článku je predstaviť Svetovú organizáciu pre predškolskú výchovu s dôrazom na jej charakteristiku a cieľ. Venujeme sa aj svetovým projektom i regionálnym aktivitám organizácie. V článku oboznamujem čitateľa s organizačnou štruktúrou aj aktualitami.

Kľúčové slová: OMEP, predprimárne vzdelávanie

Abstract: The aim of the article is to present the World Organization for Preschool Education with an emphasis on its characteristics and goals. We also deal with global projects and regional activities of the organization. In the article, I introduce the reader to the organizational structure and current events.

Keywords: OMEP, pre-primary education

1 Úvod

V prvom čísle vedeckého časopisu *Infantia*, ktorý vydáva Slovenský výbor OMEP a vychádza historicky prvýkrát na Slovensku, si dovoľíme predstaviť Svetovú organizáciu OMEP, ktorej sme už 31 rokov právoplatným a hrdým členom.

2 Čo je OMEP?

OMEP je skratka z francúzskeho pomenovania Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu – *Organization Mondiale pour l'Éducation Préscolaire*. Je to mimovládna organizácia, ktorá bola založená v roku 1948 v hlavnom meste vtedajšieho Česko-Slovenska v Prahe. Počas uplynulých 76 rokov sa jej činnosť rozšírila na všetky kontinenty sveta. OMEP používa úradný jazyk anglický, francúzsky a španielsky.

Cieľmi OMEP sú obhajovať a presadzovať práva dieťaťa s osobitným dôrazom na právo na vzdelanie a starostlivosť na celom svete. Na tento účel OMEP pomôže každej organizácii, ktorá by mohla podporiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve.

Prostriedky pôsobenia OMEP sú nasledovné:

- zhromažďovanie a šírenie informácií a uľahčenie pochopenia potrieb raného detstva na celom svete,
- podpora štúdia a výskumu týkajúceho sa vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve,
- podpora rodinnej výchovy v spojení s výchovou a starostlivosťou v ranom detstve,
- podpora odbornej prípravy personálu pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve,
- organizovanie medzinárodných a regionálnych konferencií,
- uľahčenie priamych spojení a osobných kontaktov medzi všetkými členmi prostredníctvom rôznych médií,
- nadviazanie pracovných vzťahov s inými príslušnými svetovými organizáciami,
- podnecovanie zakladania národných výborov.

Úlohou OMEP-u je podpora a ochrana detí do ôsmich rokov na medzinárodnej, národnej a lokálnej úrovni. Odborníci združení v tejto organizácii spolupracujú s inými združeniami s podobnými záujmami pri skvalitňovaní výchovy a vzdelávania detí, zlepšovaní ich životných podmienok a dodržiavaní detských práv. OMEP obhajuje a presadzuje práva dieťaťa na vzdelanie a starostlivosť na celom svete a podporuje aktivity, ktoré zlepšujú prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti.

OMEP má osobitný poradný štatút pri **OSN, UNESCO, UNICEF-e a ECOSOC** a je zastúpená na stretnutiach iných organizácií s podobnými cieľmi. Každoročne sa koná zasadnutie Svetovej rady OMEP-u, ktorú tvoria reprezentanti všetkých členských krajín. Raz za tri roky sa schádza Svetové zhromaždenie, ktoré je najvyšším orgánom rozhodujúcim o stanovách a politike činnosti organizácie. Na tomto zhromaždení sa z návrhov z jednotlivých členských štátov volí prezident svetového výboru i regionálneho výboru OMEP. OMEP pôsobí vo viac ako 60 krajinách a na piatich kontinentoch. Každá krajina má predsedníctvo a národný výbor.

Tab. 1 Štruktúra sekcií OMEP-u

Afrika:	V súčasnosti existuje 8 národných výborov a 3 prípravné výbory: Burkina Faso, Kamerun, Ghana, Keňa, Libéria, Maurícius, Nigéria, Siera Leone a v prípravnom výbore sú Angola, Kongo a Tanzia.
Ázia a Tichomorie:	V súčasnosti existuje 12 národných výborov: Austrália, Čína, Čína-Hongkong, Irán, Japonsko, Mjanmarsko, Nový Zéland, tichomorské ostrovné štáty, Pakistan, Singapur, juh Kórea, Thajsko.
Európa:	V súčasnosti existuje 27 národných výborov a 2 prípravné výbory. Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Belgicko, Chorvátsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Grécko, Island, Izrael, Taliansko, Lotyšsko, Litva, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rusko, Slovenská republika, Španielsko, Švédsko, Švajčiarsko, Turecko, Ukrajina, Spojené kráľovstvo a v prípravnom výbore sú Slovinsko a Macedónia.
Latinská Amerika:	V súčasnosti existuje 13 národných výborov a 2 prípravné výbory: Argentína, Bolívia, Brazília, Čile, Kolumbia, Kuba, Ekvádor, Salvádor, Mexiko, Panama, Peru, Uruguaj, Venezuela a v prípravnom výbore sú Kostarika a Paraguaj.
Severná Amerika a Karibik:	V súčasnosti sú v regióne 3 národné výbory a 1 prípravný výbor: Kanada, Haiti a Spojené štáty americké a v prípravnom výbore je Jamajka.

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

Svetový výkonný výbor (EXCO) sa skladá z nasledujúcich členov: Svetový prezident, svetový pokladník a regionálni viceprezidenti pre Afriku, Áziu a Tichomorie, Európu, Latinskú Ameriku, Severnú Ameriku a Karibik. EXCO riadi OME na globálnej úrovni, spolupracuje s národnými výbormi, koordinuje a vykonáva regionálne akcie, ale tiež dostáva cenné informácie a príspevky od každého členského štátu.

Tab. 2 Vedúci predstavitelia regiónov

Svetový prezident:	Mercedes Mayol Lassalle (Argentína)
Svetový pokladník:	Elin Eriksen Ødegaard (Nórsko)
Regionálny viceprezident pre Afriku:	Nyamikeh Kyiamah (Ghana)
Regionálny viceprezident pre Áziu a Tichomorie:	Sandie Wong (Austrália)
Regionálny viceprezident pre Európu:	Adrijana Višnjić – Jevtić (Chorvátsko)
Regionálne podpredsedníctvo pre Latinskú Ameriku:	Desiree López de Maturana Luna (Chile)
Regionálne podpredsedníctvo pre Severnú Ameriku a Karibik:	Asiya Foster (USA)

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

OMEP každoročne vypracúva správu, v ktorej sú zaznamenané všetky aktivity vykonávané organizáciou na celom svete. Táto správa poskytuje informácie partnerom, prispievateľom, kolegom, členom alebo iným ľuďom a organizáciám súvisiacim s OMEP; a zaznamenáva zápisnice o ich činnosti a finančné

informácie. Výročná správa je právny dokument vyžadovaný niekoľkými krajinami, vládami a organizáciami, ktorý zanecháva záznam o svojej činnosti, čím sa stáva súčasťou dokumentácie organizácie (bližšie na <https://omepworld.org/wp-content/uploads/2024/01/informe2022-i.pdf>).

2.1 Strategický plán OMEP

OMEP má vypracovaný Strategický plán na obdobie január 2020 – december 2022, ktorý pozostáva z jednotlivých pilierov bližšie na <https://omepworld.org/strategic-plan/>

PRVÝ PILIER: ÚSTAVA OMEP

Misia OMEP je uvedená v článku 2.1 jej stanov: brániť a podporovať práva dieťaťa s osobitným dôrazom na právo na vzdelanie a starostlivosť na celom svete. Na tento účel OMEP pomôže každému podniku, ktorý by mohol podporiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve.

DRUHÝ PILIER: DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA (UNCRC)

Dohovor o právach dieťaťa (UNCRC) je medzinárodná zmluva, ktorú ratifikovalo takmer každý štát na svete, ktorý uznáva ľudské práva detí a zaväzuje vlády, aby ich dodržiavali. Vo všeobecnom komentári č. 7 (2005) Výbor pre práva dieťaťa opätovne potvrdzuje, že „malé deti sú nositeľmi práv“ a mali by uplatňovať holisticky v ranom detstve, berúc do úvahy princípy univerzálnosti, nedeliteľnosti a vzájomnej závislosti všetkých ľudských práv. Zatiaľ čo štáty majú prioritnú zodpovednosť, občianska spoločnosť musí tiež prispievať k realizácii práv všetkých malých detí, ovplyvňovať a spolupracovať na formulovaní a presadzovaní politík, zákonov, programov, navrhovať postupy založené na vedomostiach, spolupracovať na odbornom vzdelávaní a výskume, artikulovať miestne, regionálne a globálne akcie zamerané na práva v ranom detstve.

TRETÍ PILIER: SDGS A AGENDA VZDELÁVANIA 2030

Od prijatia akčného rámca EDUCATION 2030 sa OMEP zaviazal k jeho dosiahnutiu so zameraním na SDG4: Zabezpečiť inkluzívne a spravodlivé, kvalitné vzdelávanie a podporovať príležitosti na celoživotné vzdelávanie pre všetkých.

V súčasnosti ECCE čelí veľkým výzvam:

1. začleniť milióny detí, ktoré nemajú prístup k ECCE,
2. zlepšiť kvalitu ponúkaných systémov a služieb.

Nestačí poukázať na to, že rané detstvo je dôležitým krokom, musíme spolupracovať, aby sme zabezpečili, že štáty zaručia všeobecné právo na kvalitné vzdelanie a starostlivosť zabezpečenú primeraným a udržateľným financovaním. To je dôvod, prečo OMEP presadzoval začlenenie konkrétneho cieľa o ranom detstve: Cieľ 4.2 do roku 2030 zabezpečiť, aby všetky dievčatá a chlapci mali prístup ku kvalitnému rozvoju, starostlivosti a predprimárnemu vzdelávaniu v ranom detstve, aby boli pripravení na základné vzdelanie. Výzvou, ku ktorej sme sa zaviazali, no zároveň vyvoláva potrebu zdokonaľiť, vylepšiť ju v jej koncepcii a rozsahu.

Ciele:

- Prispieť ku konsolidácii univerzálnych a komplexných verejných politík, ktoré zabezpečia spravodlivé, inkluzívne, kvalitné a primerane financované ECCE.
- Podporovať celosvetové a národné iniciatívy a stratégie, ktoré zabezpečia plné uplatnenie ľudského práva na vzdelanie a starostlivosť o všetky deti od narodenia do 8 rokov veku s an „educare“ perspektívou.

- Rozširovať a šíriť pedagogické poznatky založené na výskume a rozvíjaní priestorov a príležitostí na spoločné budovanie vedomostí s cieľom obohatiť vyučovacie postupy a zabezpečiť kvalitu vzdelávania.
- Posilňovať prácu a odborný rozvoj vychovávateľov prostredníctvom školení, priebežne a aj participatívny výskum.
- Poznať vedomosti a skúsenosti pedagógov, ktorí integrujú svoju víziu do vypracúvania globálnych politík a stratégií súvisiacich s ECCE.
- Oceňujte úlohu a hlasy malých detí, požadujte zváženie ich perspektív a súlad so zásadou najlepšieho záujmu dieťaťa, a to tak pri formulovaní politiky, ako aj vo vzdelávacích postupoch.
- Konsolidovať medzinárodnú spoluprácu s organizáciami systému OSN, štátmi a ich vzdelávacími systémami, organizáciami občianskej spoločnosti a univerzitami, aby sa vytvorili synergie na spoluprácu pri dosahovaní Agendy 2030.
- Prehĺbiť demokraciu a participáciu v rámci organizácie zabezpečením jej obohatenia prostredníctvom začlenenia nových členov spolu s uznaním trajektórie jej partnerov, posilnením jej inštitucionálnej kultúry a udržateľnosti.
- Využite a zviditeľnite úspechy projektov vyvinutých OMEP, zdôraznite rozmanitosť, rozmanitosť a bohatstvo vedomostí, akcií, skúseností a trajektórií národných výborov.

2.2 OMEP podporuje vzdelávanie v daných smeroch

2.2.1 Svetové a regionálne konferencie

Jedným z hlavných cieľov OMEP je dosiahnuť právo na kvalitné vzdelanie pre všetky deti v ranom detstve. Od svojho založenia OMEP organizuje regionálne a svetové konferencie s týmto cieľom, aby sa podelili o výskum, poskytli priestor na nové diskusie a poznatky o ECCE, podporili učiteľov a iných odborníkov v ranom detstve, aby sa aktuálne vzdelávali a školili.

2.2.2 Vzdelávanie pre trvalo udržateľný rozvoj

Ciele udržateľného rozvoja Organizácie Spojených národov na roky 2015 – 2030 (SDG) zahŕňajú dve mimoriadne dôležité vyhlásenia týkajúce sa oblasti rozvoja, vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Cieľ 4 uvádza, že do roku 2030 musia všetky členské štáty:

- zabezpečiť, aby všetky dievčatá a chlapci mali prístup ku kvalitnému rozvoju, starostlivosti a predprimárnemu vzdelávaniu v ranom detstve, aby boli pripravení na základné vzdelanie, a
- zabezpečiť, aby všetci študenti nadobudli vedomosti a zručnosti potrebné na podporu trvalo udržateľného rozvoja, okrem iného aj prostredníctvom vzdelávania v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a udržateľného životného štýlu, ľudských práv, rodovej rovnosti, podpory kultúry mieru a nenásilia, globálneho občianstva a ocenenie kultúrnej rozmanitosti a prínosu kultúry k trvalo udržateľnému rozvoju

S ohľadom na tieto kritické výsledky je nevyhnutné, aby sa každý v oblasti rozvoja, vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve stal čo najinformovanejším a najzručnejším v uplatňovaní vysokokvalitných pedagogík a učebných osnov pre vzdelávanie pre trvalo udržateľný rozvoj v prvých rokoch.

Za posledné desaťročie World OMEP inicioval vzdelávanie pre udržateľnosť ako kľúčové zameranie svetových a regionálnych konferencií, výskumných projektov, odborníkov z praxe a ako kľúčový obsah pre každoročné cestovné ocenenie OMEP ESD. Práca rýchlo napredovala s podporou iniciatív UNESCO a medzinárodného financovania, pričom Švédsko je významným prispievateľom. Spolu s pedagogikou v

ranom detstve sa objavili nové myšlienky a prístupy, ktoré sa vyvinuli najmä vďaka hlbšiemu pochopeniu sociokultúrnych prístupov k vzdelávaniu v ranom detstve. Od roku 2009 vedie OMEP svetový projekt vzdelávania pre trvalo udržateľný rozvoj – ESD. Zahŕňa viacero častí, ako sú neformálne rozhovory s deťmi, projekty ESD s deťmi v ich predškolských zariadeniach a ich prostrediach, medzigeneračné dialógy, školenia pri výkone povolania a predškolské vzdelávanie, banka zdrojov, ročné ocenenie ESD a hodnotiacia stupnica ESD OMEP.

Vzdelávanie pre trvalo udržateľný rozvoj (ESD) je jednou z priorit OMEP. Od roku 2010 sponzoruje OMEP World súťaž s cenami, ktoré zahŕňajú podporu účasti na výročnej svetovej konferencii OMEP, na ktorej sa prezentujú vynikajúce projekty vyvinuté členmi OMEP. V roku 2019 sme iniciovali súťaž o študentské ceny, pretože uznávame dnešných študentov ako tých, ktorí budú zodpovední za udržateľnú budúcnosť. OMEP pozýva všetkých študentov, aby sa zúčastnili tejto súťaže.

2.2.3 Projekt Wash From The Start

Projekt Wash From The Start je zameraný na vzdelávanie a informovanie dospelých a detí o dôležitosti častého umývania rúk ako súčasť starostlivosti a vzdelávania v ranom detstve a okrem toho aj ako nástroj prevencie šírenia viacerých infekčných chorôb. Wash From the Start je výsledkom partnerského projektu s UNICEF. Zmluva bola podpísaná v roku 2016. Na základe ich iniciatívy Wash in Schools vzniká Wash From the Start, navštevujúc špeciálne ECCE od narodenia. Program tiež prezentuje hodnotu prístupu k pitnej vode ako ľudské právo. Pandémia COVID-19 ukázala dôležitosť umývania rúk, ale odhalila aj nedostatočný prístup k pitnej vode v mnohých krajinách s následkami v najzraniteľnejších skupinách, kam patrí rané detstvo. Kľúčové odporúčania OMEP pre rozvoj WASH v predškolskom veku: Každé dieťa má právo na kvalitné predškolské vzdelanie a na čistú vodu, primeranú hygienu a vzdelávanie v oblasti hygieny podporujúce zdravie. Ciele trvalo udržateľného rozvoja si vyžadujú okamžité opatrenia, preto OMEP (Svetová organizácia pre výchovu v ranom detstve), vyzýva UNICEF, jej partnerov a komunity v ranom detstve, aby modelovali, poskytovali vedenie a strategicky obhájali tieto body činnosti:

1. Adekvátne financovanie a iná podpora WASH ako základnej zložky kvality v existujúcich a nových predškolských zariadeniach.

Podpora UMÝVANIE v predškolských zariadeniach predstavuje pokrok smerom k požiadavkám SDG na všeobecný prístup ku kvalitnému predškolskému vzdelávaniu (SDG 4.2) a vode, sanitácii a hygiene (SDG 6). Okrem toho WASH v predškolských programoch prispieje k ďalším globálnym prioritám vrátane znižovania chudoby (SDG 1), dobrého zdravia a pohody (SDG 3), rodovej rovnosti (SDG 5), zníženia nerovností (SDG 10), mieru a ochrany. (SDG 16) a partnerstvá (SDG 17). Dôkazy naznačujú, že ECE aj WASH prinášajú krátkodobé a dlhodobé výhody pre jednotlivé deti, ich rodiny a spoločnosti, v ktorých žijú. V spolupráci s OMEP a ďalšími partnermi by UNICEF mal výslovne podporovať rozvoj udržateľných a dobre integrovaných komponentov WASH v existujúcich a nových predškolských zariadeniach tým, že začlení WASH od START do svojich pracovných skupín, výskumných programov.

2. Väčšia koordinácia medzi sektormi zodpovednými za blaho a vzdelávanie malých detí, ako je zdravotníctvo, vzdelávanie, sociálne služby, výživa, ochrana detí a WASH.

Začlenenie WASH do dizajnu predškolských zariadení, predškolských učebných osnov a predškolských vyučovacích postupov bude nevyhnutne zahŕňať najmenej dva sektory na národnej a miestnej úrovni: ministerstvo alebo oddelenie zodpovedné za predškolské vzdelávanie a ministerstvo alebo oddelenie

zodpovedné za vodu, sanitáciu a hygienu. Zapojiť by sa mali aj ministerstvá školstva, zdravotníctva, sociálnej starostlivosti a financií. Preto, ak sa má dosiahnuť pokrok, je nevyhnutné, aby tieto sektory komunikovali a spolupracovali a aktívne zapájali svojich partnerov do propagácie WASH v predškolskom a inom prostredí v ranom detstve. Jednotky UNICEF Education, WASH a Early Childhood Development by sa mali ujať vedenia modelovaním tejto spolupráce pri propagácii WASH od začiatku cez

- zavádzanie WASH v predškolských zariadeniach a iných zariadeniach v ranom detstve na WASH, WASH in Schools, ECD a vzdelávacích webových stránkach a publikáciách UNICEF,
- propagovanie podporných publikácií o WASH v prostredí raného detstva.
- podporovanie vývoja a širokej distribúcie doplnkových materiálov pre WASH v prostredí raného detstva, ako je napríklad raná detská verzia trojhviezdičkového prístupu.

3. Vývoj a implementácia štandardov pre WASH v predškolských zariadeniach.

Minimálne štandardy pre WASH v predškolskom veku by mali byť špecifické pre každý kontext a mali by vyžadovať postupné, udržateľné zlepšovanie. Mali by zahŕňať infraštruktúru a zásoby, pozornosť venovanú špeciálnym potrebám a náročným okolnostiam, vývojovo a kultúrne vhodné vyučovacie postupy a monitorovanie. S vedením UNICEF a jeho partnerov by sa do tvorby týchto noriem mali zapojiť odborníci na rozvoj a vzdelávanie v ranom detstve, odborníci z praxe, rodičia a členovia komunity.

4. Začlenenie WASH do vzdelávania a dozoru predškolských pedagógov a opatrovateľov.

Vysoké školy a univerzity s programami vzdelávania v ranom detstve majú odborné znalosti a siete na podporu kontextovo špecifického WASH pri príprave učiteľov a ďalšom vzdelávaní. S vedením UNICEF a jeho partnerov by mali byť vysoké školy a univerzity povzbudzované k tomu, aby (a) podporovali WASH vo svojich programoch prípravy učiteľov a popri zamestnaní a (b) pomáhali s vývojom a prekladom WASH z inštruktážnych materiálov a plánov hodín START.

5. Vypracovanie ďalších dôkazov o vplyve WASH v predškolských zariadeniach miestnymi a globálnymi akademickými komunitami.

Údaje rozčlenené podľa veku, pohlavia a polohy budú neoceniteľné pri určovaní stavu a potrieb malých detí, ako aj výsledkov programovania WASH v predškolskom prostredí. Takéto dôkazy môžu viesť k budúcemu plánovaniu, implementácii a hodnoteniu programu a môžu tiež slúžiť ako účinný nástroj na upútanie pozornosti a financovania pre sektory raného vzdelávania a WASH.

2.2.4 Projekt CREATIVE ART WORLD OMEP

Bol schválený počas stretnutia pre svetové projekty na Svetovom zhromaždení OMEP v Paname v júli 2019. Išlo o návrh cyperského výboru OMEP spojeného s pripomenutím si 30. výročia Dohovoru OSN o právach dieťaťa.

2.2.5 Play and Resilience Project (Projekt hry a odolnosti)

Cieľom projektu je umožniť deťom ukázať nám, ako sa cítia, chápu a prejavujú svoje pocity o svojich právach prostredníctvom umenia. Je dobre známe, že umelecký prejav je bežný neverbálny jazyk pre všetkých, bez vylúčenia a diskriminácie. Je to spôsob komunikácie medzi všetkými ľuďmi, bez ohľadu na vek, kultúru, krajinu života, náboženstvo, predovšetkým je to právo detí vyjadrovať sa prostredníctvom umenia.

Odolnosť je schopnosť dobre sa prispôbiť významným zdrojom stresu a zotaviť sa z neúspechov. Inými slovami, je to kvalita „odraziť sa späť“ (Ginsburg & Jablow, 2015). Ginsburg a Jablow (2015) identifikujú „7 zásadných C“, ktoré tvorí odolnosť, vrátane kompetencie (schopnosť efektívne zvládať situácie), dôvery (viera vo vlastné schopnosti), spojenie (úzke väzby s rodinou, priateľmi, školou a komunitou), charakter (zmysel pre správne a nesprávne), prínos (pochoopenie dôležitosti osobného vkladu), zvládanie (schopnosť efektívne sa vyrovnávať so stresom) a kontrola (schopnosť kontrolovať výsledky svojho rozhodnutia).

Ginsburg, KR a Jablow, MM (2015). *Budovanie odolnosti u detí a dospievajúcich: Dávame deťom korene a krídla* (3. vydanie). Elk Grove Village, IL: Americká akadémia pediatrie. 2015.

1. Fáza 1: 2014-2016

Prvá fáza projektu pozostávala z identifikácie a šírenia osvedčených postupov na túto tému. OMEP vyzval všetky krajiny sveta na publikovanie osvedčených postupov a prihlásilo sa 36 projektov z 18 krajín. Vybraných bolo sedem projektov, ktoré preukázali vynikajúce kvality a potenciál, a zástupcovia týchto projektov boli pozvaní, aby prezentovali svoje projekty na prvom Sympóziu hry a odolnosti počas Svetovej konferencie OMEP 2016, ktorá sa konala v júli 2016.

2. Fáza 2: 2017 ~

Druhá fáza sa zameriava na rozvoj kapacít kľúčových zainteresovaných strán a rozvoj kultúrne vhodných zdrojov materiálov na podporu malých detí v znevýhodnených komunitách Číny a subsaharskej Afriky, aby si rozvíjali postoje, kompetencie a zručnosti dôležité pre odolnosť.

2.2.6 New Scholar Award

Cena OMEP New Scholar Award je svetový projekt OMEP vytvorený v roku 2019, ktorý podporuje štúdium a výskum súvisiaci so vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve s cieľom uľahčiť pochopenie práv a potrieb malých detí na celom svete. Má podporu Národného výboru OMEP Kórejskej republiky a má hodnotiacu komisiu, ktorú tvorí Udomluck Kulapichitr, viceprezident OMEP pre Áziu a Tichomorje; Soonhwan Kim a Min Young Jang z OMEP Kórea; Sandie Wong z OMEP Austrália; Catherine Carroll-Meehan z OMEP UK a Gabriela Etchebere z OMEP Uruguaj. Každý rok komisia OMEP New Scholar Award posúdi abstrakty a vyberie maximálne dve žiadosti o ocenenie: jednu pre postgraduálneho študenta (počas magisterského alebo doktorandského štúdia) a jednu pre výskumníka na začiatku kariéry (do 5 rokov od získania doktorandského titulu). Víťazi si prevezmú cenu na svetovej výročnej konferencii OMEP. Výška ceny je 500 USD pre víťaza postgraduálneho študenta a 1 000 USD pre víťaza v oblasti výskumu na začiatku kariéry.

2.3 Vyhlásenie OMEP

Svetová organizácia pre vzdelávanie v ranom detstve (OMEP) nachádza medzi svojimi členmi významných odborníkov v oblasti pedagogiky a vzdelávania, intelektuálov, aktivistov a ďalších odborníkov oddaných ranému detstvu (0 až 8 rokov). Kritické myslenie a konanie našej skupiny posilnilo produkciu rôznych dokumentov v reakcii na rôzne problémy, ktoré ovplyvňujú chlapcov, dievčatá a ich rodiny.

Svetové deklarácie sú verejné dokumenty, ktoré predkladajú politické a pedagogické princípy a zámery, ktoré vychádzajú zo svetových zhromaždení OMEP, preto ich schvaľujú všetky národné výbory, ktoré sú ich súčasťou. Svetové deklarácie pokrývajú témy a problémy týkajúce sa ECCE a ich cieľom je: (1) koordinovať svoje aktivity a aktivity každého výboru a (2) požadovať zahrnutie ECCE do politickej agendy vlád

na celom svete. Inými slovami, manifest je dokument, ktorý vrhá svetlo na problémy a predkladá myšlienky pevným spôsobom s cieľom uskutočniť zmeny a pokrok v prospech ECCE.

Národné a regionálne deklarácie sú dokumenty, ktoré reagujú na problémy v kontexte a na miestne politické a pedagogické témy týkajúce sa ECCE. Pozičné dokumenty: sú texty, ktoré prezentujú názor na problém súvisiaci s ECCE. Slúžia ako užitočné nástroje pre advokáciu na obranu práv raného detstva a malých detí. Adhézie: OMEP sa podieľa aj na písaní a propagácii iných manifestov mimovládnych organizácií, ktoré zdieľajú jej princípy a ciele.

2.4 OMEP a systém spojených národov

Od svojho založenia v roku 1948 si World OMEP udržiava poradný štatút v Organizácii Spojených národov (OSN). V súčasnosti má OMEP ŠPECIÁLNY KONZULTATÍVNY ŠTATÚT udelený Hospodárskou a sociálnou radou OSN (ECOSOC). OMEP bol prijatý OSN, pretože pracovný program, ktorý vykonáva, je v priamom záujme pre ciele a účely OSN. Medzi požiadavkami bola zohľadnená trajektória OMEP, demokratická štruktúra, reprezentatívna štruktúra, mechanizmy zodpovednosti a demokratické a transparentné rozhodovacie procesy, ako aj príspevok zdrojov poskytnutých národnými partnermi a jednotlivými členmi.

Konzultačný štatút je hlavným miestom na ochranu detí našej organizácie na celom svete, keďže:

- posilňuje viditeľnosť a dôveryhodnosť stanovísk OMEP, pokiaľ ide o blaho, práva a vzdelanie detí vo veku od 0 do 8 rokov;
- umožňuje ovplyvňovať rozhodnutia prijaté vo vyšších radoch;
- umožňuje spoluprácu a účasť vplyvných zainteresovaných strán na verejných politikách týkajúcich sa raného detstva.

Zástupcov OMEP v UNESCO, UNICEF, OSN a iných medzinárodných alebo regionálnych organizáciách menuje Svetová exekutíva a ich postavenie schvaľuje Svetové zhromaždenie.

UNESCO

- OMEP vznikol vďaka podpore od UNESCO na prvej svetovej konferencii o ranom detstve v Prahe (1948), na ktorej sa zúčastnili delegáti zo 17 krajín. Od tohto momentu sa OMEP zaviazal úzko spolupracovať s UNESCO, vykonávať spoločnú prácu v rôznych prípadoch a projektoch.
- OMEP má troch stálych zástupcov pri UNESCO a aktívne sa podieľa na úvahách, aktivitách a práci výboru, ktorý zastupuje všetkých mimovládnych partnerov UNESCO.
- Od roku 2015 je OMEP zvoleným členom „koordinačnej skupiny“ CCNGO/Education 2030. Na obdobie 2020/2021 je voleným zástupcom svetový prezident OMEP.
- OMEP sa podieľal na činnostiach týkajúcich sa Dekády OSN pre ESD (2005-2014) a na implementácii Globálneho akčného plánu (GAP) pre ESD. Dnes sa OMEP naďalej zúčastňuje na súvisiacich iniciatívach.
- OMEP spolupracuje s UNESCO s cieľom vzdelávať deti už od raného detstva, aby si rozvíjali občianstvo, ktoré im umožňuje proaktívnym prístupom prispievať k budovaniu mierumilovnejšieho, tolerantnejšieho, bezpečnejšieho a udržateľnejšieho sveta.
- UNESCO vyzýva OMEP ako pridruženú organizáciu a špecialistu na ECCE, aby radil, informoval, vytváral stratégie a písal súvisiace dokumenty.
- "Training Projekt hydrologia technikov v Afrike" bol založený v roku 2017. To bol silný príspevok OMEP v reakcii na hlavné priority UNESCO: Afrika, voda a ženy. Spočiatku sa na projekte podieľali

Demokratická republika Kongo, Pobrežie Slonoviny a Madagaskar a v roku 2019 sa do projektu zapojili aj Senegal, Togo, Čad, Niger, Kamerun a Burkina Faso.

- OMEP sa zúčastňuje na mimoriadnych zasadnutiach pre mimovládne organizácie na Valnom zhromaždení UNESCO.
- Je prítomný aj na iných podujatiach v súvislosti s medzinárodnými dňami vzdelávania, mieru, gramotnosti, dievčat, učiteľov, materinského jazyka a iných kľúčových tém.
- Vzhľadom na to, že OMEP pozostáva z viac ako 70 národných výborov a 5 regionálnych podpredsedníctiev, vytvorila sieť a spoločnú prácu s UNESCO, s regionálnymi a miestnymi úradmi a s Medzinárodným inštitútom pre plánovanie vzdelávania a vytvorila rôzne projekty a iniciatívy. OMEP sa tiež zúčastnil na regionálnych stretnutiach ministrov školstva a na technických stretnutiach v UNESCO.

OSN

- OMEP bol 4 roky vo funkcii predsedu výboru MVO pre migráciu do júla 2020 a je stále členom výkonného výboru. Jeho práca bola uvedená do praxe vo viacerých akciách, dokumentoch, deklaráciách a každodennej prítomnosti v OSN pre humanitárnu vec ochrany ľudských práv migrantov. <https://ngo-migration.org/about/executive-committee/>
- Výbor mimovládnych organizácií UNICEF je koalícia mimovládnych organizácií so sídlom v New Yorku pridružených k OSN. Výbor úzko spolupracuje s UNICEF, aby sa zasadzoval za presadzovanie a ochranu práv detí na celom svete. Výbor mimovládnych organizácií pre UNICEF je subjekt oficiálne poverený UNICEF zastupovaním občianskej spoločnosti a interakciou s Výkonnou radou UNICEF. <https://ngocomunicef.org/>

V ĎALŠÍCH ORGANIZÁCIÁCH V SYSTÉME SPOJENÝCH NÁRODOV

OMEP sa zúčastňuje podujatí a vymieňa si informácie s inými špecializovanými organizáciami v OSN, ako je Svetová zdravotnícka organizácia (WHO), týkajúce sa tém o právach a starostlivosti a vzdelávaní v ranom detstve. OMEP spolu s Medzinárodnou organizáciou práce (ILO) vypracoval dokument „Politické usmernenia na podporu dôstojnej práce pre personál v ranom detstve“, ktorý je dostupný na: https://www.ilo.org/sector/Resources/codes-of-practice-and-guidelines/WCMS_236528/lang-en/index.htm

2.5 Miestne a regionálne politiky

Politickou advokáciou rozumieme procesy vykonávané OMEP s cieľom ovplyvňovať verejné politiky, ich implementáciu a rozhodnutia o alokácii zdrojov v rámci politických, ekonomických, sociálnych a inštitucionálnych systémov orientovaných na ochranu práva na starostlivosť a vzdelanie v ranom detstve. Akcie zahŕňajú oslovovanie vlád, tvorcov politík a verejných činiteľov a uskutočňovanie kampaní v médiách, organizovanie verejných konferencií a zverejňovanie akademického výskumu, prieskumov verejnej mienky alebo informačných kampaní. Od schválenia Agendy Vzdelávanie 2030 sa OMEP zaviazal obhajovať SDG 4.2, monitorovať jeho pokrok a úspechy, ako aj dohliadať na investície a výdavky, pričom požaduje transparentnosť v oblasti riadenia a rozpočtovania.

2.6 Sieť občianskej spoločnosti

Svetová organizácia vzdelávania v ranom detstve (OMEP) pracuje v priamom vzťahu s ostatnými organizáciami občianskej spoločnosti a zúčastňuje sa sietí mimovládnych organizácií týkajúcich sa starostlivosti a vzdelávania v ranom detstve a práv malých detí, čo je tiež cieľom organizácie. Vytváranie sietí nám umožňuje lepšie reagovať na núdzové situácie, posilniť komunikačné kampane a priamo alebo nepriamo rozšíriť náš dosah na viac chlapcov a dievčat.

Niektoré organizácie, s ktorými OMEP spolupracuje:

Globál na kampaň za vzdelávanie (CME, názov v španielčine)

Globálna kampaň za vzdelávanie je hnutie občianskej spoločnosti, ktoré propaguje a obhajuje vzdelanie ako základné ľudské právo. Pracuje na medzinárodnej, regionálnej a národnej úrovni a vyvíja tlak na vlády na celom svete, aby poskytovali verejné, bezplatné a kvalitné vzdelávanie.

<https://campaignforeducation.org/>

CLADE

Latinskoamerická kampaň za právo na vzdelanie (CLADE, názov v španielčine) je pluralitná sieť organizácií občianskej spoločnosti, ktorá má zastúpenie v 18 krajinách Latinskej Ameriky a Karibiku. Táto organizácia presadzuje akcie na mobilizáciu spoločnosti a má politický vplyv na ľudské právo na transformačné, verejné, laické a bezplatné vzdelanie pre každého, počas celého jeho života a ako zodpovednosť štátu. <https://redclade.org/>

Regionálny viceprezident OMEP pre Latinskú Ameriku a národné výbory regiónu sa zúčastňujú niekoľkých spoločných iniciatív. Medzi nimi bola dôležitou iniciatívou štúdia spustená v roku 2018 na tému „Právo na starostlivosť a vzdelanie v ranom detstve: Perspektívy Latinskej Ameriky a Karibiku“.

Early Childhood Peace Consortium (ECPC)

Mierové konzorcium raného detstva sa snaží využívať sociálne služby na zmiernenie konfliktov a podporu sociálnej súdržnosti. Ide o jednotnú sieť zainteresovaných strán zo všetkých sektorov, vrátane občianskej spoločnosti, médií, verejných činiteľov, nadácií a filantropických organizácií, ako aj odborníkov a vedcov, ktorí obhajujú budovanie mieru a predchádzanie násiliu prostredníctvom programu rozvoja rané detstvo (DEC).

OMEP je jedným z partnerov ECPC a aktívne pracuje na trvalej spolupráci, najmä na detských problémoch týkajúcich sa migrácie a utečencov.

Euro Dieťa

Euro Child je sieť organizácií a jednotlivcov, ktorí pracujú v celej Európe na presadzovaní práv a blaha detí a mladých ľudí. Jej víziou je usilovať sa o spoločnosť, v ktorej všetky deti a mladí ľudia vyrastajú šťastní, zdraví, sebavedomí a rešpektovaní ako samostatní jednotlivci. Jej poslaním je presadzovať práva a blaho detí vo verejných politikách prostredníctvom propagácie, výmeny medzi členmi a výskumu.
<http://www.eurochild.org>

ARNEC

ARNEC je sieť založená na budovanie silných partnerstiev naprieč sektormi a rôznymi disciplínami, organizáciami, agentúrami a inštitúciami v ázijsko-pacifickom regióne s cieľom napredovať v agende a investíciách do raného detstva. <https://arnek.net/>

2.7 Novinky v Svetovej organizácii pre predškolskú výchovu

Jedným z nových komunikačných kanálov, ktoré charakterizujú toto tisícročie, sú blogy: virtuálne priestory, v ktorých sa pravidelne zdieľajú krátke články s najmodernejšími znalosťami o konkrétnych témach. S týmto novým blogom OMEP sa snažíme vytvoriť korpus, ktorý organizácii umožní posilniť jej činnosť a ovplyvňovať politickú a akademickú scénu v prospech práva mladých chlapcov a dievčat na vzdelanie na celom svete. Túto komunikačnú stratégiu využijeme na spoluprácu pri podpore inkluzívneho, spravodlivého a kvalitného vzdelávania pre deti v ranom detstve, pričom sa postavíme do pozície kritických pedagógov a aktivistov za ľudské práva. Keďže veríme, že pedagogický a politický príbeh, ktorý OMEP a jeho komunita vedie, sa musí zviditeľniť, chystáme sa implementovať niekoľko komunikačných kanálov a akcií. Veríme, že tento blog nám umožní šíriť naše poslanstvo medzi verejnými činiteľmi, politikmi, kolegami, pedagógmi, rodinami a akoukoľvek osobou alebo stranou, ktorá má záujem, tým, že prispeje k rozšíreniu a posilneniu vedomostnej komunity oddanej ranému detstvu (bližšie na <https://omepworld.org/blog/>) Uvedieme príklad

jedného blogu: Názov „Práva od začiatku“ nadväzuje na projekt, ktorý sa začal v roku 2018 spolu s CLADE (Latinskoamerická kampaň za právo na vzdelanie) a EDUCO Foundation, ktorým ďakujeme za ich solidaritu a angažovanosť pri realizácii ľudských práv počas rané detstvo. OMEP vyzýva pedagógov a členov OMEP, aby prispeli svojimi názormi a konštruktívnymi slovami, aby naďalej trvali na tom, aké dôležité je posilniť našu prácu vedomosťami a politickou zodpovednosťou voči deťom na celom svete. Kontakt: blogeditor@worldomep.org

2.8 Časopisy a publikácie OMEP

OMEP: Teória v praxi (TIP) ISSN 2796- 7867

Zrodil sa v júni 2017, keď sa výkonný výbor OMEP rozhodol vytvoriť nový časopis, ktorý bude publikovaný online, s cieľom zdieľať vzdelávacie postupy venované ranému detstvu prostredníctvom flexibilného, pohotového, dostupného a bezplatného návrhu. Fakt, že je virtuálny, umožňuje čitateľom kontaktovať ľudí z rôznych oblastí. Tento multikultúrny a geograficky rôznorodý pohľad jednoznačne obohacuje návrh o rôzne profesionálne a ľudské pohľady. Pedagogické poznatky vychádzajú z trojitého vzťahu medzi praxou, reflexiou a tradíciou remesla.

International Journal of Early Childhood (IJEK)

International Journal of Early Childhood (IJEK) je výskumný časopis OMEP (Svetová organizácia pre vzdelávanie v ranom detstve), ktorý vydáva globálne vydavateľstvo Springer Nature. Prispieva k medzinárodnej a kritickej vedeckej diskusii o výskume a praxi v oblasti raného detstva, pričom zdôrazňuje právo dieťaťa na vzdelanie a starostlivosť. IJEK poskytuje dôležitý hlas pre výskum malých detí a raného vzdelávania a starostlivosti o deti v rôznych sociálnych a kultúrnych kontextoch so zameraním na deti vo veku od narodenia do 8 rokov.

Ak sa chcete o časopise dozvedieť viac, navštívte stránku

<https://www.springer.com/journal/13158/>

Ďalšie publikácie nájdete na <https://omepworld.org/more-publications/>

Organizácia Spojených národov určuje konkrétne dni, týždne, roky a desaťročia ako príležitosti na označenie konkrétnych udalostí alebo tém, aby sa prostredníctvom povedomia a činnosti podporili ciele organizácie. Niektoré z týchto osláv boli odhlasované a schválené na svetových zhromaždeniach OMEP, keďže sa týkajú otázok, ktoré patria do našich kompetencií. Ciele medzinárodných spomienok súvisia s inštitucionálnymi hodnotami a cieľmi OMEP. OMEP chápe dôležitosť komunikácie samotnej a ako vzdelávacieho nástroja, preto vytvára komunikačné materiály, kampane a ďalšie aktivity po celom svete. UNESCO a OMEP vyhlásilo tieto svetové dni (sú zverejnené na www.omep.sk):

- 28. máj, Svetový deň hry
- 5. október, Svetový deň učiteľov
- 15. október, Svetový deň umývania rúk
- 21. september, Medzinárodný deň mieru
- 20. november, Svetový deň detí

2.9 Svetové kongresy OMEP

V nasledujúcej tabuľke uvádzame prehľad svetových kongresov, ktoré boli v jednotlivých rokoch zrealizované.

Tab. 3 Svetové kongresy OMEP

2024	Bankok, Thajsko	1995	Yokohama, Japan
2023	online	1992	Flagstaff, USA
2022	Athény, Grécko	1989	London, UK
2021	online	1986	Jerusalem, Israel
2020	online	1983	Geneva, Switzerland
2019	Panama	1980	Quebec, Canada
2018	Prague, Czech Republic	1980	Quebec, Canada
2017	Opatija, Croatia	1977	Warsaw, Poland
2016	Seoul, Korea	1974	Caracas, Venezuela
2015	Washington, D.C., USA	1971	Bonn, Germany
2014	Cork, Ireland	1968	Washington DC, USA
2013	Shanghai, China	1966	Paris, France
2012	Campo Grande, Brazil	1964	Stockholm, Sweden
2011	Hong Kong, China	1962	London, UK
2010	Göteborg, Sweden	1960	Zagreb, Croatia
2009	Lagos, Nigeria	1958	Brussels, Belgium
2008	Quebec, Canada	1956	Athens, Greece
2007	Mexico City, Mexico	1954	Copenhagen, Denmark
2006	Tromsø, Norway	1952	Mexico City, Mexico
2005	Havana, Cuba	1950	Vienna, Austria
2004	Melbourne, Australia	1948	Prague, Czech Republic
2003	Kusadasi, Turkey		
2002	Durban, South Africa		
2001	Santiago, Chile		
1998	Copenhagen, Denmark		

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Ako môžete vidieť, svetové kongresy sú organizované v jednotlivých štátoch sveta. Bližšie informácie o celom fungovaní organizácie je možné si pozrieť na www.omepworld.org

3 Charakteristika SV OMEP

V roku 1993 po rozdelení Česko-Slovenska vznikli dva samostatne fungujúce výbory Český a Slovenský výbor OMEP. Na členskej schôdzi konanej 17. 6. 1993 bola zvolená za predsedníčku SV OMEP doc. PhDr. Zita Baďuríková, CSc. Vďaka nej a ďalším členkám, ktoré stáli pri zrode Stanov SV OMEP Mgr. Katarína Domastovej, PhDr. Dagmar Kopčanovej a PhDr. Lívi Švehlákovej mohla táto svetová organizácia nastúpiť na svoju vlastnú cestu fungovania s počtom približne 150 členov z celého Slovenska. Stanovy boli schválené na Ministerstve vnútra SR dňa 22. 4. 1993. V tomto období podľa archívnych materiálov predsedníctvo pracovalo v zložení: Zita Baďuríková, Antónia Danielová, Katarína Domastová, Anna Dubovcová, Anna Grosová, Elena Majerová, Imelda Murárová, Alena Sukopčáková a Lívia Švehlárová. O aktivitách SV OMEP boli členky informované prostredníctvom časopisu Predškolská výchova.

Od roku 2002 – 2005 sa predsedníčkou SV OMEP stala Mgr. Katarína Domastová (bývala šéfredaktorka časopisu Predškolská výchova). Predsedníčkou Slovenského výboru OMEP od roku 2005 je PaedDr. Monika Miňová, PhD.

SV OMEP má tri úrovne pôsobenia: celosvetová, celoslovenská a regionálna úroveň. Celosvetová úroveň sa myslí zodpovedanie sa svetovej organizácii cez platenie ročného poplatku, odovzdávanie správy o činnosti, preberanie iniciatív a ich implementácia so nášho systému, zapájanie sa do svetových projektov a iné. Celoslovenská úroveň vyhlasovanie výziev, projektov, organizovanie konferencií, seminárov, študijnopoznávacích zájazdov a iné. Regionálna úroveň priama činnosť v jednotlivých regiónoch Slovenska (pozri www.omep.sk).

3.1 Život v Regionálnych sekciách OMEP (RS OMEP)

Ťažisko práce SV OMEP spočíva v Regionálnych sekciách OMEP (RS OMEP). Od roku 1993 až po súčasnosť jednotlivé regióny prešli transformáciou. Na území Slovenska pracovalo 12 regionálnych sekcií: Bratislava a okolie, Nitra, Banská Bystrica - Brezno, Komárno, Rimavská Sobota, Prešov, Košice, Levice, Hlohovec, Nové Zámky, Trnava a Žilina. V súčasnej dobe pracuje 7 sekcií: Banská Bystrica, Bratislava, Brezno, Hlohovec, Košice, Nové Zámky a Prešov. Každá sekcia má vypracovaný plán činnosti, podľa ktorého celý rok pracuje. RS OMEP sa riadia schválenými stanovami SV OMEP a vypracovanými plánmi činnosti, ktoré sú zamerané na:

- aktivity, ktorých cieľom je skvalitňovať edukačnú činnosť v materských školách,
- aktivity, ktorých cieľom je skvalitňovať riadiacu prácu,
- aktivity, ktorých cieľom je ďalšie vzdelávanie,
- aktivity s deťmi a pre deti predškolského veku,
- aktivity družobné,
- aktivity smerom k verejnosti,
- aktivity vo vnútri RS OMEP (bližšie www.omep.sk).

3.2 Európska konferencia OMEP na Slovensku

30. mája 2007 vo Švajčiarsku Slovenská republika kandidovala na usporiadanie Európskej konferencie spojenej s regionálnou členskou schôdzou OMEP a úspešne sme túto kandidatúru získali. 9. - 12. 4. 2008 sa uskutočnila v Bratislave európska konferencia pod názvom „**Výchova a vzdelávanie od útleho veku, šanca pre všetky deti**“. Zúčastnilo sa jej 210 účastníkov z 15 krajín Európy a konferenciu poctila návštevou aj vtedajšia svetová prezidentka OMEP prof. Ingrid Pramling Samuelsson. Bola to veľká pocta pre SV OMEP. Jedným z hlavných dôvodov, ktorý prispel k rozhodnutiu, aby Slovenská republika sa stala usporiadajúcou krajinou bol ten, že v roku 2008 bolo *60. výročie založenia OMEP-u a* zakladajúcim štátom bolo Československo, ktorého sme boli súčasťou. Bližšie informácie v zborníku na www.omep.sk pod názvom *Vzdelávanie od útleho veku, šanca pre všetky deti* (po stiahnutí súboru rozbaľiť a prečítať súbor "citaj_ma.txt").

3.3 Svetový projekt ESD

V roku 2009/2010 materské školy zo Slovenska sa prvýkrát zapojili do Svetového projektu k trvalo udržateľnému rozvoju. V tabuľke 1 uvádzam prehľad o zapojení detí podľa veku a pohlavia v jednotlivých rokoch riešenia svetového projektu. Vekové kategórie detí sú rôzne v jednotlivých rokoch lebo sme ich uvádzali podľa požiadaviek svetovej organizácie.

Tab. 4 Vzorka detí zapojených do svetového projektu

Vek detí	2009/2010 Bratislava			2010 /2011 Teplý Vrch			2011/2012 Žilina			2012/2013 Trenčianske Teplice			2013/2014 Rajecké Teplice		
	D	Ch	Spolu	D	Ch	Spolu	D	Ch	Spolu	D	Ch	Spolu	D	Ch	Spolu
Do 3 rokov	1	3	4	20	0	20	4	17	21	30	10	40	23	36	59
3-4 ročné	11	23	34	181	225	406	272	245	517	205	286	491	98	255	353
4-5 ročné	67	66	133							458	519	977	202	645	847
6 ročné	42	33	75	164	216	380	134	166	300	261	312	573	118	595	713
Spolu	121	125	246	365	441	806	406	428	838	954	1127	2081	441	1531	1972

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Počet detí v jednotlivých rokoch zapojenia sa do svetového projektu stúpал. V prvom roku zapojenia sa do projektu bolo najmenej detí do 3 rokov. V ďalších rokoch sa už tento počet zvýšil, ale aj tak sa nevyrovnal ostatným vekovým kategóriám. Najviac detí bolo zapojených v školskom roku 2012/2013 až 2 081.

Tab. 5 Prehľad za jednotlivé roky

Kritéria	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Počet MŠ	17	19	18	19	23
Počet detí	246	810	838	2081	1572
Počet učiteliek	17	46	20	127	141
Počet rodičov	0	326	348	1534	507
Počet starých rodičov	0	0	0	1064	32
Počet aktivít	0	82	85	98	63
Počet projektov	0	184	34	48	58

(Zdroj: vlastné spracovanie)

V tabuľke 2 uvádzam prehľad o zapojení sa všetkých zúčastnených v projekte. Postupne do projektu pribúdali okrem pani učiteliek a detí aj ich rodičia a starí rodičia. Podľa inštrukcií v jednotlivých rokoch okrem jednorazových aktivít materské školy mohli ponúknuť aj realizáciu dlhodobějších projektov.

Pre lepšiu orientáciu uvádzam zhrnutie obsahu a zamerania svetového projektu za jednotlivé roky riešenia. Každý rok sa obsah svetového projektu k trvalo udržateľnému rozvoju rozširoval a dopĺňal o nové prvky.

Zhrnutie obsahu a zamerania svetového projektu:

- V školskom roku 2009/2010 bola Slovenská republika prvýkrát prihlásená do Svetového projektu Trvalo udržateľného rozvoja (ESD), ktorý sa realizoval ako rozhovor o logu svetového kongresu.
- Druhá časť Svetového projektu Trvalo udržateľného rozvoja (ESD praktická časť) sa realizovala v školskom roku 2010/2011 prostredníctvom konkrétnych projektov a aktivít.
- V školskom roku 2011/2012 si mohli materské školy vybrať, do ktorej časti projektu sa zapoja. Mali možnosť si vybrať rozhovor o logu alebo praktickú časť prostredníctvom konkrétnych projektov a jednorazových aktivít.

- V školskom roku 2012/2013 sa projekt rozšíril o medzigeneračné rozhovory. Materské školy do aktivít a projektov zapojili rodičov detí a starých rodičov.
- V školskom roku 2013/2014 bola prioritou Rovnosť pre udržateľnosť – práva dieťaťa. Materské školy realizovali aktivity a projekty zamerané na rešpektovanie a dodržiavanie práv dieťaťa.
- V školskom roku 2014/2015 bola vyhlásená súťaž o vypracovanie vzdelávacieho programu v rámci 3 pilierov ESD pre deti predškolského veku. Vytvorili sme konkrétny materiál pre učiteľov a študentov k trvalo udržateľnému rozvoju. Náš spracovaný materiál bude využívať UNESCO.

Výsledky z každého roku riešenia projektu boli prezentované na svetovom kongrese OMEP v súhrnnej správe za všetky krajiny, ale boli prezentované aj dielčie zistenia z jednotlivých krajín sveta. Uvádzame prehľad konferencií od začiatku realizácie svetového projektu ESD:

2010	Bratislava	Trvalo udržateľný rozvoj očami detí predškolského veku
2011	Teplý Vrch	Manažment a marketing trvalo udržateľného rozvoja z pohľadu predprimárneho vzdelávania
2012	Žilina	Trvalo udržateľný rozvoj ako možný liek na environmentálne problémy ľudstva optikou detí predškolského veku
2013	Trenčianske Teplice	Environmentálna udržateľnosť v predprimárnom vzdelávaní
2014	Rajecké Teplice	Rovnosť a kvalita v predškolskom vzdelávaní ako predpoklad udržateľného rozvoja
2015	Prešov	Teória a prax trvalo udržateľného rozvoja v materských školách

Uvediem najväčší úspech SV OMEP v rámci tohto projektu ESD. 01. – 05. 07. 2014 víťazný projekt pod názvom „Všetky deti sveta“ z MŠ Obrancov mieru 16 Košice, ktorý bol vybraný z 13 krajín sveta a z 87 projektov a bol prezentovaný spolu s ďalšími tromi projektmi z Chile, Austrálie a z Kene na svetovom kongrese OMEP v Corku (Írsko). Bližšie informácie o projekte a jeho realizácii nájdete v jednotlivých zborníkoch na http://omep.sk/?page_id=15.

3. 4 Konferencie a študijno-poznávacie zájazdy

SV OMEP v posledných rokoch zorganizoval rôzne vedecké a odborné pedagogické konferencie s medzinárodnou účasťou, odborné semináre a študijno-poznávacie zájazdy. Ich prehľad uvádzam v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 3 Prehľad konferencií/ seminárov a študijno-poznávacích zájazdov

Rok	Mesto	Názov konferencie/seminára	Študijno-poznávací zájazd
2023	Bratislava	Učiteľ(ka) predprimárneho vzdelávania: trendy, premeny a výzvy učiteľského povolania	Brno (ČR)
2022	Prešov	Kontext a dimenzie predprimárnej edukácie	Bratislava
2021	Betliar	Lesná pedagogika v podmienkach materskej školy	
2020	Snina	Lesná pedagogika v podmienkach materskej školy	

2019	Nové Zámky Banská Bystrica	Aktivity a činnosti podporujúce výchovu a vzdelávanie detí v materskej škole Odkaz prvej detskej opatrovne pre súčasné materské školy	Praha (ČR)
2018	Prešov Bratislava	Zober ma von (Take me out) Materská škola je pre všetky deti	Praha (ČR)
2017	Košice	Materská škola je pre všetky deti	Krakov (Poľsko)
2016	Hlohovec	Materská škola je pre všetky deti	Viedeň (Rakúsko)
2015	Prešov Banská Bystrica	Teória a prax trvalo udržateľného rozvoja v materských školách Materská škola je pre všetky deti	Tisno (Chorvátsko) Krakov (Poľsko!)
2014	Rajecké Teplice Banská Bystrica Trnava Ružomberok	Rovnosť a kvalita v predškolskom vzdelávaní ako predpoklad udržateľného rozvoja Teória a prax telesnej výchovy v materskej škole Slovenská materská škola a súčasné výzvy pre vzdelávanie detí v ranom detstve Pohybové programy pre deti predškolského veku	Budapešť (Maďarsko)
2013	Košice Trenčianske Teplice	Predprimárne vzdelávanie v kontexte súčasných zmien Environmentálna udržateľnosť v predprimárnom vzdelávaní	Praha (ČR)
2012	Bratislava Žilina Hlohovec	Bezpečný pohyb = zdravé dieťa Trvalo udržateľný rozvoj ako možný liek na environmentálne problémy ľudstva optikou detí predškolského veku Predprimárne vzdelávanie v súčasnosti	České Budějovice (ČR)
2011	Teplý vrch	Manažment a marketing trvalo udržateľného rozvoja z	Báčsky Petrovec (Srbsko)

	Prešov Poprad	pohľadu predprimárneho vzdelávania Hra v predprimárnej edukácii Bezpečný pohyb = zdravé dieťa	
2010	Prešov Bratislava Nové Zámky	Perceptuálno-motorické učenie sa v predprimárnej edukácii v kontexte súčasnej kurikulárnej reformy Trvalo udržateľný rozvoj očami detí predškolského veku Predprimárne vzdelávanie v metamorfózach času.	Olomouc (ČR)
2009	Dudince Banská Bystrica	Predprimárna edukácia v podmienkach súčasnej reformy Od detskej opatrovne k materskej škole	Varšava (Poľsko)
2008	Bratislava Prešov	Európska konferencia - „Výchova a vzdelávanie od útleho veku, šanca pre všetky deti“ Súčasnosť a budúcnosť predprimárnej edukácie	
2007	Banská Bystrica	Predprimárna edukácia v kontexte celoživotného vzdelávania	
2006	Košice	Kvalita materskej školy v teórii a praxi	
2005	Nitra	Interakcia edukačnej triády RODINA - MATERSKÁ ŠKOLA - ZÁKLADNÁ ŠKOLA imperatív doby	
2004	Prešov	Teória a prax výchovy a vzdelávania v materských školách	
2003	Komárno	Inštitucionálna predškolská výchova na začiatku 3. tisícročia	
2002	Prešov	Aktivity v materskej škole	
2000	Bratislava		
1999		Budúcnosť predškolskej výchovy a príprava učiteľov na ňu	

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Neuvádzame všetky roky a názvy realizovaných konferencií, keďže tieto informácie nebolo možné získať. Roky poznačené vzniknutou celosvetovou pandémiou spôsobili, že organizovanie konferencií a študijnopoznávacích zájazdov bolo veľmi obmedzené až nemožné a preto sa stretnutia presunuli do pre nás neznámeho a nového online prostredia.

3.5 Deň materských škôl na Slovensku

Významným medzníkom v dejinách predškolskej pedagogiky na Slovensku sa stal dátum 4. november 1829. V tento deň vznikla a bola založená v Banskej Bystrici 1. detská opatrovňa na území Slovenska. Jej zakladateľkou bola grófka Mária Terézia Brunswická. Česť a vďaka patrí tejto grófke za to, že vystihla špecifikum didaktiky materskej školy už v jej počiatkoch: „Tieto malé deti tak vyučujú, že ani nevedia, že sa učili, a celý čas trávajú tak, že si myslia, že sa len hrali.“

Ďalším významným medzníkom v predškolskej pedagogike bolo schválenie Zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), kedy materská škola sa stala prvým článkom školskej sústavy, aj keď nie je povinná zo zákona.

Jedným z ďalších kľúčových dôvodov prečo podporiť myšlienku Dňa materských škôl na Slovensku je podpora Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu (OMEP) a jej jednotlivých členských štátov a v našom regióne najmä Poľského OMEP, ktorému Poľský parlament schválil v roku 2013 Národný Deň materských škôl (predškolského vzdelávania).

Tieto tri významné medzníky podnietili SV OMEP k myšlienke podporiť význam, poslanie a opodstatnenosť materských škôl na Slovensku v podobe celonárodných ale aj lokálnych, cielených ale aj spontánnych aktivít, ktoré by materské školy realizovali v priebehu jedného mesiaca a završenie tohto snaženia by bol (rezortný) Deň materských škôl na Slovensku, ktorý by bol 4. novembra (deň založenia 1. detskej opatrovne na Slovensku). V roku 2015 sa tento deň konal na Slovensku historicky prvýkrát. V nasledujúcej tabuľke uvádzam prehľad osláv Dňa materských škôl na Slovensku s jej aktivitami (bližšie informácie na www.omep.sk).

Rok	Mesto	Názov konferencie/seminára	Výstup	Primárne aktivity
2015	Banská Bystrica	Materská škola je pre všetky deti	Zborník	
2016	Hlohovec	Materská škola je pre všetky deti	Zborník	1. ročník súťaž o NAJklip k Hymne Dňa materských škôl na Slovensku
2017	Košice	Materská škola je pre všetky deti	Zborník	2. ročník súťaž o NAJklip k Hymne Dňa materských škôl na Slovensku
2018	Bratislava	Materská škola je pre všetky deti	Zborník	
2019	Nové Zámky	Aktivity a činnosti podporujúce výchovu a vzdelávanie detí v materskej škole		Výtvarná súťaž ku Dňu materských škôl na Slovensku
2020		Konferencia sa neuskutočnila	– Zborník Edukačná realita v materských školách	Výtvarná prehliadka ku

			– Inšpirácie ku Dňu materských škôl 2020	Dňu materských škôl na Slovensku 2020
2021		Konferencia sa neuskutočnila	– Zborník Výchova a vzdelávanie v materskej škole: aktuálne otázky a odpovede – Zborník Materská škola očami detí – Inšpirácie k Svetovému dňu hier 2021	Materská škola očami detí – rozhovory, básničky a výtvarné práce
2022		Konferencia sa neuskutočnila	– Zborník: Odborné pohľady na predprimárnu edukáciu – Štúdie z predškolskej pedagogiky 2022	Výtvarná prehliadka s výrokmi detí: „Materská škola očami detí“ – „Mám rád/rada moju materskú školu lebo ...“ Inšpiratívne fotografie materských škôl
2023	Bratislava	Učiteľ(ka) predprimárneho vzdelávania: trendy, premeny a výzvy učiteľského povolania	– Zborník: Dieťa a materská škola – Zborník: Učiteľ(ka) predprimárneho vzdelávania: trendy, premeny a výzvy učiteľského povolania – Materská škola očami detí alebo Deň materských škôl 2022	Aktivity v materských školách: Deň otvorených dverí, spev hymny DMŠ a pod. Interaktívna výtvarná prehliadka

3.6 Projekt Take me out

SV OMEP participoval na organizovaní 7 workshopov v jednotlivých krajských mestách a národnej konferencie pod názvom Zober ma von (Take me out) 12. 04. 2018 v Prešove. Ďalšími spoluorganizátormi workshopov a konferencie boli Strom života, občianske združenie, Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta a INAK, občianske združenie. Zaujímavé informácie si o tomto projekte a aktivitách nájdete na <http://takemeoutproject.eu/news/>

3.7 Aktivity členiek SV OMEP

Členky sa aktívne zapájajú do tvorby dôležitých strategických materiálov, ktoré sa týkajú predškolskej výchovy a participovali na:

- Konceptii predškolskej výchovy s nadväznosťou na prípravu detí na vstup do základnej školy.
- Profesionom rozvoji učiteľa v kariérom systéme.
- Tvorbe štátnych kurikul.

- Tvorbe metodicko-didaktického materiálu: Výchova a vzdelávanie v materských školách v triedach s heterogénnou vekovou skladbou detí; Metodickéj príručky k tvorbe školských vzdelávacích programov, Metodiky predprimárneho vzdelávania a iných.
- Inovácii metodickéj príručky pre rodičov a učiteľky materských škôl: Predškolská príprava detí v materskej škole a v rodine.
- Obsahu jednotlivých modulov v rámci Národného projektu: Vzdelávanie pedagogických zamestnancov materských škôl ako súčasť reformy vzdelávania.
- Príprave podkladov pre Pedagogicko-organizačné pokyny na aktuálny školský rok.
- Pripomienkovaní legislatívnych (zákonov, vyhlášok nariadení vlády), štátnych, odborných, metodických dokumentov a materiálov.
- Na tvorbe a pripomienkovaní Profesionálnych štandardov pedagogických zamestnancov.

Členky SV OMEP boli v Rade pre regionálne školstvo a v Kurikulárnej rade, kde zastávali dôležité miesto v procese schvaľovania a prijímania nových koncepcií a legislatívy. Predsedníčka SV OMEP bola menovaná do komisie na posudzovanie projektov „Elektronizácia a revitalizácia materských škôl 2009 a 2012“ a v súčasnosti je členkou celoslovenskej sekcie Predprimárneho vzdelávania (pri MŠVV a M SR). SV OMEP pravidelne pripomienkuje a diskutuje k odborným stanoviskám. Členky SV OMEP sa zapájajú do rôznych výskumov zameraných na oblasť predprimárneho vzdelávania.

3.8 Webové sídlo

Najnovšie informácie o SV OMEP sa dozviete na webovom sídle: www.omep.sk alebo aj na facebookovom profile organizácie. Sme veľmi hrdí na časť Publikácie, kde sa nám podarilo zverejniť zborníky zo všetkých konferencií a ďalších, ktoré SV OMEP organizoval a nájdete ich na <https://omep.sk/publikacna-cinnost/>. Určite sú dobrou a podnetnou inšpiráciou pre všetkých, ktorí potrebujú získať nové informácie a podnety k písaniu rôznych druhov prác alebo k vykonaniu skúšok v oblasti predškolskej výchovy. Veľmi vzácnu časťou webového sídla je Deň materských škôl na Slovensku, kde sú uvedené dôležité informácie od jeho vzniku až po súčasnosť. V časti SV OMEP a Regióny sa konkrétne zorientujete v štruktúre, fungovaní a pôsobení tejto celosvetovej organizácie na Slovensku. Privítame nových členov, ktorým záleží na rannej starostlivosti a edukácii detí. Prihlasovanie nových členov je cez <https://www.msit.sk/OMEPR/index.php>.

Záver

31 rokov v živote človeka alebo v živote fungovania organizácie je u niekoho málo a u iných zaujímavé číslo. Naša organizácia prešla od roku 1993 rôznymi zmenami, čo sa týka počtu členov, počtu regionálnych sekcií a najmä v šírke a kvalite aktivít, ktoré realizuje. Verím tomu, že naši členovia sú hrdí na svoju organizáciu a vďaka aktívnym a zanietným členom organizácia bude fungovať a napredovať aj v budúcnosti.

Použité odkazy

<https://omepworld.org/>, <http://omep.sk/>

PaedDr. Monika Miňová, PhD.

predsedníčka SV OMEP

MŠ Jurkovičová 17

08001 Prešov

monika.minova@gmail.com

Autorka v súčasnosti je členkou Katedry predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove, kde vykonáva pedagogickú, publikačnú, vedecko-odbornú a výskumnú činnosť. Predmetom jej záujmu je predprimárne vzdelávanie, pedagogická diagnostika a didaktika, manažment a marketing materskej školy, alternatívne prístupy v edukácii a kooperácia školy s inštitúciami. Je predsedníčkou Slovenského výboru Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu (OMEP).

PEDAGOGICKÉ DIAGNOSTIKOVANIE V MATERSKEJ ŠKOLE

Miňová, M. (2023). *Pedagogické diagnostikovanie v materskej škole*. Prešov: Rokus.

Diana BORBÉLYOVÁ

Vysokoškolská učebnica *Pedagogické diagnostikovanie v materskej škole* je určená študentom odboru Učiteľstvo a pedagogické vedy a primárne tým, ktorí sa profesijne budú venovať predprimárnemu vzdelávaniu. Pedagogickou diagnostikou sa zaoberá viacero autorov, napr. Mojžíšek (1987), Zelinková (2001), V. Hrabal – V. Hrabal (2004), Kasáčová (2005), Bednářová – Šmardová (2007), Podhájecká a Gmitrová (2008), Valachová (2009), Gavora (2010), Kasáčová a Cabanová (2011), Borbélyová a Špernáková (2014), Miňová (2015), Syslová, Kratochvílová a Firková (2018). Ako uvádza autorka: „Terminologické nepresnosti a nejasnosti, prax plná paradoxov, nás podnietili k napísaniu tejto učebnice, ktorá reflektuje na potrebu diagnostikovania detí predškolského veku v materskej škole“. Ambíciou vysokoškolskej učebnice je komplexnejšie zosumarizovať súčasné poznatky o pedagogickej diagnostike a systematizovať ich do základných súvislostí tvoriacich jednotlivé kapitoly vysokoškolskej učebnice. Koncipovaný základ má byť východiskom k štúdiu danej problematiky a má podnietiť študentov k zamysleniu sa nad dôležitosťou pedagogického diagnostikovania v podmienkach materskej školy. Formálne vzdelávanie kladie na dieťa nové požiadavky, ktoré musí zvládnuť. Preto aj pomocou včasného a správneho diagnostikovania môžeme zabrániť tomu, aby prvý kontakt dieťaťa so školou nebol negatívnym zásahom do jeho vyvíjajúcej sa psychiky.

Vysokoškolská učebnica je zameraná na komplexné predstavenie pedagogického diagnostikovania v materskej škole. Čitateľ si v piatich kapitolách nájde teoretické východiská a informácie, napr. definície, delenia, charakteristiky obsahu diagnostikovania, metódy a zásady diagnostikovania, význam a podstatu diagnostikovania pre dieťa a rodičov, IVP a ďalšie informácie. Nové vydanie je rozšírené a doplnené o informácie, ktoré súvisia s portfóliom dieťaťa a povinným záznamom z realizovania pedagogického diagnostikovania, ktoré vyplýva z Vyhlášky č. 339/2023 Z. z. o pedagogickej dokumentácii. Každá kapitola v závere má zhrnutie, otázky, aplikačné úlohy a odporúčanú literatúru. Ako príklady dobrej praxe sú v prílohách zverejnené diagnostické hárky a testy, ktoré učiteľky v materských školách môžu využiť pri diagnostikovaní detí alebo sa im môžu stať podnetom k tvorbe vlastných záznamov z pedagogického diagnostikovania.

Vysokoškolská učebnica môže slúžiť aj ako východisko pri tvorbe záverečných prác, pretože poskytuje množstvo odkazov na dostupné diela. Učebnica si určite nájde svoje miesto medzi študentami, odborníkmi a aj učiteľmi z praxe a obohatí ich o určité penzum poznatkov, ale aj spôsobilosti, ktoré sú potrebné k pedagogickému diagnostikovaniu.

Zoznam bibliografických odkazov

Miňová, M. (2023). *Pedagogické diagnostikovanie v materskej škole*. Prešov: Rokus.

PaedDr. Diana Borbélyová, PhD.

Univerzita J. Selyeho, Pedagogická fakulta
Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky
Bratislavská cesta 3322
945 01 Komárno
borbelyovad@ujss.sk

PRECHOD DIEŤAŤA Z MATERSKEJ ŠKOLY DO ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Borbélyová, D. (2023). *Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy. Gödöllő: MATE Press.*

Monika MIŇOVÁ

Monografia pod názvom Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy vznikla v rámci projektu KEGA č. 005UJS-4/2021 Adaptácia a štandardizácia diagnostického nástroja DIFER na zisťovanie aktuálnej vývinovej úrovne 4–8 ročných detí (2021–2023)

Ako autorka uvádza: „*Pri prechode dieťaťa z materskej školy do prvého ročníka základnej školy nastanú v jeho živote veľké zmeny. Vstupom do školy sa zásadne mení spôsob života dieťaťa, kedy sa musí prispôbovať novým požiadavkám a podmienkam. Tomuto senzitívnemu obdobiu treba venovať zvýšenú pozornosť. Dôvodom sú nielen spoločenské očakávania, ale hlavne potreby detí*“. Otázka prechodu detí z materskej školy a rodiny do 1. ročníka základnej školy predstavuje v pedagogickej teórii a praxi širokospektrálnu problematiku, ktorej je venovaná pozornosť v zahraničí, ako aj u nás na Slovensku z hľadiska rôznych úrovní.

Autorka monografie sa snaží o širší pohľad na problematiku prechodného obdobia a v kontexte neho aj na adaptáciu žiaka v základnej škole a ide o snahu podať ucelený a systematický rozbor danej témy, resp. jej rôznych atribútov. Predkladaná vedecká monografia obsahuje aktuálnu analýzu problematiky prechodu dieťaťa z materskej školy do základnej školy. Jej cieľom je po analýze teoretických poznatkov z danej oblasti predstaviť niektoré možné riešenia, napomáhajúce ku skvalitneniu výchovno-vzdelávacieho pôsobenia v prvých ročníkoch, súvisiacich aj s diagnostickou činnosťou učiteľa zameranou na diagnostikovanie školskej pripravenosti dieťaťa.

Prvá časť monografie je zameraná na predstavenie školského systému Slovenskej republiky so zreteľom na predprimárne a primárne vzdelávanie a na kontinuitu týchto dvoch stupňov vzdelávania. Podrobne analyzuje rôzne aspekty obdobia prechodu a skúma jednotlivé dimenzie školskej adaptácie. Zvláštnu pozornosť venujeme skúmaniu a diagnostikovaniu školskej pripravenosti, ktorú autorka vníma ako determinant adaptácie. Predstavuje dôležité aspekty adaptácie a štandardizácie zahraničného diagnostického nástroja DIFER, prostredníctvom ktorého je možné zistiť aktuálnu úroveň schopností a zručností dieťaťa z pohľadu školskej spôsobilosti, či školskej úspešnosti. Po historickom exkurze do problematiky autorka hľadá odpovede na otázky, ako uľahčiť obdobie prechodu dieťaťa z materskej školy do základnej školy, ako predchádzať adaptačným problémom, ako implementovať do výchovno-vzdelávacieho procesu metódy a nástroje pedagogickej diagnostiky v tranzitívnom období. Dôležitou časťou je predstavenie adaptačného programu pod názvom Šťastný školák, ktorého dôležitým prvkom je pedagogické diagnostikovanie zamerané na zmapovanie školskej pripravenosti dieťaťa. Cieľom tohto adaptačného programu je zabezpečiť plynulý a bezstresový prechod dieťaťa z materskej školy (resp. z rodinného prostredia) do prvého ročníka základnej školy a pripraviť tak prváka na prijatie roly školáka/žiaka.

Monografia je určená pre akademickú obec, pre vedecko-výskumných pracovníkov pôsobiacich na vysokých školách a univerzitách, ktorí sa danou problematikou zaoberajú. Avšak rovnako tiež môže byť užitočná aj pre učiteľov z praxe, nakoľko adaptačný program preventívneho charakteru je možné využívať v prvých ročníkoch v prospech zvýšenia kvality života žiakov.

Vedecká monografia pojednáva o aktuálnych otázkach prechodu dieťaťa z materskej školy do základnej školy. Autorka v monografii skúma špecifiká predprimárnej a primárnej edukácie v súvislosti s

prechodom dieťaťa do školy, so zvláštnym zreteľom na vznik adaptačných ťažkostí v prvej triede a prezentuje tiež ich možné riešenia.

Zoznam bibliografických odkazov

Borbélyová, D. (2023). Prechod dieťaťa z materskej školy do základnej školy. Gödöllő: MATE Press.

PaedDr. Monika Miňová, PhD.

Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta

Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie

Ul. 17. novembra 15

080 01 Prešov

monika.minova@unipo.sk

Institutio infantium

Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku
1/2024 (číslo 1, ročník 1, jún 2024)

Redakčná rada časopisu

Šéfredaktorka:

PaedDr. Monika MIŇOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Členky:

PaedDr. Marianna JAMBOROVÁ, PhD., Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu

Mgr. Marta KOPČÍKOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Mgr. Jana KOŽÁROVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Mgr. Marcela FOJTÍKOVÁ ROUBALOVÁ, PhD., Univerzita Palackého v Olomouci, Česko

Výkonný redaktor:

PhDr. PaedDr. Matej SLOVÁČEK, Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu

Vedecká rada časopisu

prof. PhDr. Ľudmila BELÁSOVÁ, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

Dr. habil. PaedDr. Kinga HORVÁTH, PhD., Univerzita J. Selyeho v Komárne, Slovensko

Dr hab. Jolanta KARBOWNICZEK, prof. Ignatianum, Akademia Ignatianum v Krakove, Poľsko

prof. PaedDr. Dušan KOSTRUB, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko

doc. dr. Marta LICARDO, Univerzita v Maribore, Slovinsko

doc. PaedDr. Milena LIPNICKÁ, PhD., Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovensko

doc. Oksana MKRTICHIAN, Charkovská štátna pedagogická univerzity H. S. Skovorodu, Ukrajina

prof. PhDr. Milan PORTIK, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Slovensko

doc. Raisa SHULYHINA, Ukrajinská štátna univerzita Mykhajla Drahomanova, Ukrajina

doc. PhDr. Zora SYSLOVÁ, Ph. D., Masarykova univerzita, Brno, Česko

doc. PhDr. Gabriela ŠARNÍKOVÁ, PhD., Univerzita Palackého v Olomouci, Česko

Časopis je registrovaný na Ministerstve kultúry Slovenskej republiky. Za jazykovú úroveň textov zodpovedajú autori.

ADRESA REDAKCIE:

Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu, Materská škola Jurkovičova 17, 080 01 Prešov

e-mail: institutio.infantium@gmail.com

webové sídlo: www.omep.sk

Vydavateľ: Slovenský výbor Svetovej organizácie pre predškolskú výchovu

Sídlo vydavateľa: Materská škola Jurkovičova 17, 080 01 Prešov, Slovenská republika

IČO vydavateľa: 30812593

Periodicita: 2x ročne

Institutio infantium je časopis s otvoreným prístupom (angl. open access journal), prístup je bezplatný

Dátum vydania periodickej tlače: 25. jún 2024

Jazyk: slovenský, český, anglický

Obálka: PhDr. PaedDr. Matej SLOVÁČEK

EV 290/24/EPP

ISSN 2989-381X